

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 10, 1909

ԹԻՒ 28

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱՂԷՆ

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Յիսմամեայ շրջան խարբերդի
կառավարչութեան

Դպրոցներու խնդիրը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Մարդոց Առաջնորդ մը

ԳԻՏԱԿԱՆ

Կապուտ հազ

ՅՕԳՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱՃԻՆ

Հոգիիս տենչը (ոտանաւոր)

ԵՖնիշէրլիները

Հայ Եկեղեցական մատենագրութիւնը
Եւրոպացւոց մէջ

Հայ կեանքը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Ղ. Գ. ԱՇՈՒՋ

ՅԱԿՈԲ Գ. ԴԱՊԱԳՃԵԱՆ

Մ. Գ. ՇԱԼԵԱՆ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃՈՒՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

اوه دار هفته لاق عزته — در سعادنده بايبل هاوسده

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. Ռժնեգին 40 ԴՃ.
Սմբերկայի հմր 2 ՏՈԼ.
Անգղիոյ „ 8 շէին
Ուրիշ եր-
կերներու „ 10 Ֆր.

Ձեռքէ՝ հատը 30 փութ

Մանուցման գիները
չափաւոր

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱՐԱՅԱՔԵՐՔ

ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԵԼԻԱՓՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեք

Հ. Ս. Պարսնյ

Յ. Գ. Գրիգորեան

ՊԱՂՂԸ ՀԱՄԼԱ, ՍԹԱՄԿՈՒԼ

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

H. K. KRIKORIAN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40

U. S. A. \$ 2

England Shils. 8

Other countries Frs. 10

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոփոխման վերաբեր-
եալ ամէն զրոյթիւններ զրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարսնյ:

ԿԱՐԵՒՐ

Նոր երգարանը, «Հոգեոր երգարան եղանակներով» պատ-
րաստ է վաճառման համար: Դիւնն է 15 դահ. (երեք քա-
ռորդ մէճիտ): Թղթատարով մէկ օրինակ ընդունիլ ուղղորներ
2 1/2 դահ. աւելի պիտի դրկեն թղթատարական ծախքի համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱՅԴԱՐԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 10, 1909

ԹԻԻ 28

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ 2. Մ. ԱՆԷՆ,

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Յ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՇՐՋԱՆ

ԽԱՐԲԵՐՈՒԻ ԿԱՌԱՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԵՐԺԷՆ Ն. ՊԱՐՆԸՄ

ԻՍԻՈՆԱՐԸ աւետարանիչ է: Հիւպատոս չէ, և քաղաքական գործակալ չունի: Ուսման համար կառավարութեան պաշտպանութիւնը կը պիտի լինի, իր պարտքն է, ինչպէս կը սորվեցնէ Աւետարանը, հաւատարմութիւն քարոզել ժողովրդին, ոչ ալ ըլլայ կառավարութեան ընտելութիւնը: Որովհետեւ առումով մը կրօնական շարժման առաջնորդ է, ժամանակներ կան երբ իր պաշտօնին բերումը յարաբերութեան պիտի մտնէ կառավարութեան հետ: Եկեղեցիներ պիտի շինուին, դպրոցներ պիտի բացուին, հալածանքներ պիտի պատահին, որ կառավարութեան օգնութիւնը անհրաժեշտ պիտի ըլլայ և պիտի փնտռուի:

Երբ այս երկիրը եկայ 50 տարի առաջ, հրապարակեցայ Թուրքերէն սորվիլ իբրեւ միջոցաւորական լեզու: Որովհետեւ իմ ընկերակիցներս ընդունաւ Հայերէն միայն կը գործածէին, կառավարութեան հետ կատարելի գործառնութիւնները անկանապէս ինծի վիճակեցան: Այս պատճառով իշտ աշխատած եմ բարձր պաշտօնատարներու անօթանալ և անոնց հետ բարեկամութիւն մշակել: Որպէս զի երբ հարկ ըլլայ անոնց օգնութեան իմը, կարելի ըլլայ բարեկամաբար յարաբերիլ: Իրեթէ ամէն պարագայի մէջ բարեկամ դատած եմ այս մարդիկը, և շատ անգամ իսկ մտերիմ: Վստահ եմ ուղղամտութեան և դիմումներուս բանաւորութեան՝ ընդհանրապէս չսորհած են անոնք ինչ որ իրենց հնարաւոր էր չսորհել: Դիտաւոր դժուարութեան

թիւնն առ հասարակ եղած է պատասխանատուութիւն ստանձնելու վարանում, Կ. պոլսէ յանդիմանութիւն լսելու երկիւղով: Մեր կուսակալները երբեմն ըսած են թէ աւելի իրաւասութիւն ունենալու էին իրենց վարչութեան սահմանին մէջ: Նոյն իսկ պատահած է երբեմն որ Բ. Դրան մէկ հրամանին հետ անհատական հրաման մը եկած է, որով կը յանձնարարուէր առաջինին կարեւորութիւն չընծայել:

Խարբերդի մէջ ընակութեանս առաջին տարիներուն՝ կառավարական հին դրութիւնը կը տիրէր: Գործերը զլխաւորապէս մէկ ժողովի ձեռամբ կը վարուէին, Մեծ Ժողովին (Մէճլիս Ի Քէպիւր), որ կը բաղկանար կուսակալէն, դատաւորէն, միւլֆֆիէն և ուրիշ քանի մը անձերէ: Այս դրութիւնը պարզութեան առաւելութիւնն ունէր: Անով գործերը աւելի արագ կը անօրինուէին քան արդի կնճառ մեքենականութեամբ, որ աւելի իւղի կը կարօտի և քեաթիպներու և ուրիշ փոքր պաշտօնականներու պատեհութիւն կ'ընծայէ գործառնութիւններուն առջեւ արդիւններ յարուցանելու, որպէս զի կաշառք ստանան: Ուստի պաշտօնեայ կարող է իր ձեռքէն անցնող գործի մը արդիւնք ըլլալ: Գոյէճի մամլոյն կիրառման համար արտօնութիւն խնդրող դիւր, գոր մեր դասախօսներէն մին մատուցած էր, կորսուեցաւ: Երբ կուսակալին ծանուցի իրողութիւնը, ըսաւ թէ, թերեւս մէճլիսի մը չտուիք քեաթիպին: Բարձրագոյն պաշտօնատարները յաճախ ինծի խոստովանած են թէ հին դրութիւնը աւելի գոհացուցիչ էր քան ներկան, և թէ աւելի ապահով էր անով արդարութիւն գործել:

Շէրիաթը քաղաքային օրէնքին հետ համաձայնեցը-
նել կը փորձուի: Շատ քիչեր ունին մեր մէջ պաշ-
տօնէական ծառայութեան յարմար կրթութիւն և
բարոյական նկարագիր: Շատ քիչ Բրիտոնեաներ
պաշտօնի կոչուած են: Մեր լաւագոյն կուսակալ-
ներէն մին, Շքոտրացի Հասան փաշա, ասկէ մեկ-
նելու պահուն ըսաւ մեզի թէ իր իշխանութեան
տակ հոս իբր 300 մարդ ունի, բայց կը ցաւի որ
չկրցաւ ի գլուխ հանել ինչ որ մտադրած էր: Ամ-
բողջ այդ բաղմութեան մէջ հինգ վեց հոգի միայն
իրական օգնական էին իրեն:

Շատ կուսակալներ եկան խարբերդ այս յիսնամե-
կայ շրջանին մէջ: Անոնց ամէնն ալ ճանչցայ: Հար-
կաւ նկարագրի և կարողութեան մեծ զանազա-
նութիւն կար անոնց մէջ: Ընդհանուր տպաւո-
րութիւն մը կայ թէ Թուրք պաշտօնատարները հա-
ւատարիմ չեն, թէ աւելի պատրաստ են անոնք իրենց
անձերուն ծառայել քան կառավարութեան կամ
ժողովրդին, թէ կաշառակեր են և թէ նոյն իսկ
գոնձը ապահով չէ անոնց ձեռքին մէջ: Այդ պաշ-
տօնատարներէն ոմանք կը համարէի, թէ կառավա-
րութիւնն իր վերջին օրերուն հոսած է, և կ'զգա-
ցնէին թէ խելացի և յարմար ընթացք է
բաժին մը ստանալ այն բաներէն որոնք քիչ առե-
նէն պիտի կորսուին: Սալիս փաշա ասկէ մեկնելու
պահուն ըսաւ ինծի թէ, «Մեր հանրային ծառա-
յութեան գրութիւնը յոռի է: Եթէ կուսակալի
պաշտօնի կոչուելու պահուն կարենայինք վստահ
ըլլալ թէ, հաւատարիմ ըլլալու պայմանով, մեր
պաշտօնավարութիւնը հինգ տարի պիտի տեւէ,
մեր լաւագոյն ճիշդ թափելու գորաւոր շարժառիթ
մը պիտի ըլլար այդ: Սակայն երբ պաշտօն մը կ'ըն-
դունիմ, պարտքի տակ եմ և չեմ գիտեր թէ ուրիշ
մը ո'րչափ շուտով պիտի խլէ պաշտօնս: Ուստի
պատրաստ գտնուելու եմ Կ.պոլիս երթալ, տուն
մը վարձել և շատ ծախքի ենթարկուիլ ուրիշ
պաշտօն մը ստանալու համար: Այսպէս պարտքով
և այս նոր ծախքին պատրաստ գտնուելու պար-
տաւորութեամբ մեծապէս կը փորձուինք անհաւա-
տարիմ ըլլալ: Հասան փաշա, զոր արդէն յիշեցի և որ
Հէրսէքի կառավարիչ էր տեղւոյն 1873ի յեղափո-
խութենէն առաջ ու հոս եկաւ պատերազմէն ետ-
քը, ինծի ըսաւ թէ շատ անիրաւութիւններ տե-
սաւ հոն զորոնք բառնալու կարողութիւն չունէր,
և թէ ի դուր երկու կուսակալներու օգնութիւնը
խնդրեց այդ նպատակով: Տեսաւ թէ ընդհակառակն
անոնք իր օգնութիւնը կը խնդրեն իրենց գրպան-
ները լեցնելու համար: Ուստի հրաժարեցաւ ու Կ.
պոլիս վերադարձաւ: Քիչ ետքը Մեծ Եպարքոսը

Ֆիլիպէի կառավարչութիւնն առաջարկեց, բայց ինք
մերժեց: Մեծ Եպարքոսը շատ զարմացաւ և ըսաւ,
«Պետութեան ամէնէն հարուստ նահանգներէն մին
է այդ, մեծ վարձք պիտի ստանաք հոն»: Այս կը
նշանակէ, ըսաւ ինծի, «Գնա և գողցիր»:

Մաղթելի է որ ասոնք անցեալի յատուկ բա-
ներ ըլլան և հիմա ուղիղ գրութիւն մը սկսած ըլ-
լայ բովանդակ պետութեան մէջ: Նոր հայրենա-
սիրութիւնն անշուշտ պիտի հայթայթէ ոչ միայն
ընդունակ մարդիկ, այլեւ այնպիսի մարդիկ որոնք
ամէն ճիշդ թափեն հաւատարիմ վարչութիւն հաս-
տատելու համար կառավարական ամէն շրջանակի
մէջ: Ընդհանուր կառավարութեան իմաստութեան
և ուղղամտութեան վրայ գրուած վստահութիւնը
շատ կը նպաստէ երկիրը երկար առեւնէ ի վեր տա-
ռապեցնող չարիքներուն բարձման: Ասոնք ամէնը
չեն կրնար նոյնհետայն բարձուիլ: Բայց, լուսաւոր
քաղաքականութեան մը հետեւելով հաստատապէս
մայրաքաղաքին թէ բոլոր դաւաճներուն մէջ, կա-
րելի է շուտով սքանչելի փոփոխութիւն մը յա-
ռաջ բերել: Ժողովուրդը շուտ կը նշմարէ կառա-
վարութեան ոգին և կը համակերպի անոր:

Ուրիշ կարեւոր խնդիր մը ցարդ տրուածէն աւելի
մեծ ազատութիւն տալ է կուսակալներուն: Կեդրո-
նական գորաւոր կառավարութիւն մը հարկաւ ան-
հրաժեշտ է: Բայց երբ կորովի ու վստահելի մարդ
մը կը զրկուի գաւառը, ազատ ըլլալու է ան, եթէ
լաւ գործ պիտի տեսնէ: Հոգաւոր նախորդ կու-
սակալ Ապէտին փաշա 1880ին այս կողմերը զըր-
կուեցաւ բարենորոգումներու պաշտօնով: Նշանա-
ւոր կարողութեան և գործունէութեան տէր էր:
Նոյնքան կարող ոչ ոք երեւցած է այս կողմերը
յիսնամեայ այս շրջանին մէջ: Նախ զնաց Տիար-
պէքի իր լաւագոյն դատածը ընկու լիազօր իշ-
խանութեամբ: Ընդհուպ տեսաւ թէ զօրեղ երե-
ւելիներու դասակարգ մը կայ որ կը հարստահարէ
ժողովուրդը: Եւ ուստի ժողովեց զանոնք և հեռա-
ցուց: Մեծ տպաւորութիւն գործեց այս, և կար-
ծուեցաւ թէ հարազատ բարենորոգում սկսաւ:
Տիարպէքի մէջ քանի մը շաբաթ կտրուկ գործ
տեսնելէ ետեւ խարբերդ եկաւ, և սկսաւ այս կող-
մերու ստահակ կեղեքիչները ժողովել, որով արմա-
տական բարենորոգման յոյս սկսաւ արծարծիլ բո-
վանդակ կուսակալութեան մէջ, մինչ չարադործ-
ներն զգացին թէ ժողովուրդը իբրեւ ստրուկ գոր-
ծածելու իրենց իշխանութեան վախճանը մօտ է:
Ընդհուպ Ապէտին փաշա մայրաքաղաքէն լուր ա-
ռաւ թէ իր մեթոտը չափազանց բուռն կը համա-
րուի և իր ընթացքին չհաւնուիր: Եւ ահա ապար-

զիւն եղաւ անոր պաշտօնավարութիւնը: Դիչ յետոյ վերադարձուեցան անոր ձեռամբ աքսորուածները, որոնք վերսկսան իրենց չարագործութիւնները: Փաշան ինծի ըսաւ թէ, եթէ ինք ոեւէ արդիւնք ձեռք պիտի բերէր, ազատ թողուելու էր ընել ինչ որ քայարձակապէս անհրաժեշտ է: Բայց որովհետեւ այդ ազատութիւնը չչնորհուեցաւ, մարդը վհատեցաւ և յուսախաբութեամբ հրաժարեցաւ:

Ինչպէս ըսի յոգուածիս սկիզբը, բոլոր մեր քարոզութիւններով միշտ յանձնարարած ենք հաւատարիմ մնալ կառավարութեան: Ժողովրդին զիւրին է հաւատարիմ ըլլալ, երբ տեսնէ թէ կառավարութիւնը անկեղծ է և ուղղամիտ, և հաւատարմօրէն կը փնտռէ ժողովրդին բարձրագոյն բարեւաւութիւնը: Շատ պէտք կայ ժողովուրդը կրթելու և նախապատրաստելու, որպէս զի ան սրտով յարի իրերու նոր կարգին յատուկ արտօնութիւններուն և պատասխանատուութիւններուն: Առ այժմ, երեւելի պէյեր ու էֆէնալներ վարչային նոր դրութեան համակիր չեն թուիր: Վստահութեան հաստատման իրական արգելք է այս, և առանց վստահութեան անհնարին են իրական բարեկարգութիւն և տնտեսական յառաջդիմութիւն:

Խարբերդ, 7 Յունիս 1909

ԳՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Յ. Գ. Գ.

Բ.

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ խնդրին մէջ առաջին բանը, որու ուշադրութիւն պիտի հրաւիրենք, կառավարութեան առնչութիւնն է դպրոցներուն հետ: Դպրոցները ազգին կեանքին ուղղակի ներգործող ոյժեր են, ուստի հարկ է որ կառավարութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայէ անոնց: Կառավարութիւնը թոյլ չկրնար տալ որ երկրին այս այն դպրոցներուն մէջ Սահմանադրութեան հակառակ կամ այլեւայլ տարրերու մէջտեղ հակառակութիւն և թշնամութիւն յառաջ բերող սկզբունքներ ուսուցուին: Կառավարութիւնը իր գոյութեան և կեանքին համար պէտք է որ աշխատի այսօրինակ բաներու դէմ: Անոր պարտականութիւնն է դպրոցները քաջալերել, բոլոր ժողովրդին կրթութեան և դաստիարակութեան և դպրոցներուն մէջ ազատ քննութեան և ազատ կրթութեան ամէն գիւրդութիւն հայթայթել: Ընդհանուր դպրոցները և մանկանց դաստիարակութիւնը թուրքիոյ մէջ շատ թերի եղանակաւ կառավարուած են: Դպրոցներուն մէջ կրօնային մոլեռան-

դութիւնը և մանաւանդ զանազան տարրերու իրարու հանդէպ զգացած դարչանքն ու թշնամութիւնը յոյժ վնասակար ազդեցութիւն մը ունեցած են: Այնպէս որ ժողովուրդները իրարու բոլորովին օտար մնալով հանդերձ իրարմէ տարբեր տեսակ բարոյական կրթութիւն առած և նոյն իսկ թշնամական զգացում սնուցած են իրարու դէմ: Այս բաները պէտք է որ վերացուին: Այլեւայլ տարրերը աւելի լաւ ձանհալու են մէկգմէկ: Ամէն ալ պէտք է որ զգան թէ իրենք մէկ հայրենեաց զաւակներ են, և միեւնոյն բարոյական սկզբունքով և միեւնոյն նուիրական հայրենասիրական զգացումով տոգորուելու և կառավարուելու են: Դըպրոցները ազգին կեանքին ուղղակի ներգործող ոյժեր են, ուստի հարկ է որ կառավարութիւնը մասնաւոր հոգ տանի անոնց: Կառավարութիւնը ամէն օրինաւոր միջոց գործածելու է այս գեղեցիկ վախճանը ձեռք բերելու համար: Եւ, ըստ մեր կարծեաց, այս վախճանին հասնելու ամենաազդու միջոցներէն մէկն է բոլոր Օսմանցի զաւակներուն կարելի և բանաւոր ամէն առիթներով և ի մասնաւորի դպրոցներու մէջ մէկտեղ գտնուիլը: Եթէ Իսլամ և ոչ-Իսլամ հասարակութիւնները իրարու կը նային իբրեւ թշնամի կամ գէթ իբրեւ օտարականի, այս հայրենիքը չբարեկարգուիր: Իսկ այս եպերելի զգացումը անդատին ի մանկութենէ բնական մեթոտով մը պէտք է բառնալ: Ուստի օգտակար չըլլար Իսլամ և ոչ-Իսլամ դպրոցներուն շահերը իրարմէ իսպառ անջատել, և Յոյն կամ Հայ մանուկներու տալ ոեւէ տեսակ կրթութիւն որ չկրնար հաշտուիլ Օսմանցիութեան հետ: Ուստի պէտք է քաջալերել ոչ-Իսլամ հասարակութեան դպրոցները կարգ մը առանձնաշնորհութիւններով հայրենեաց ընդհանուր մեթոտէն բոլորովին տարբեր մեթոտով մը վարելու սկզբունքը: Հոգ տարուելու է որ ընդհանուր դպրոցներուն մէջ Իսլամ և ոչ-Իսլամ աշակերտներ մէկտեղ գտնուին, և մեր բոլոր դպրոցներուն մէջ աւանդուած ուսումները և ուսուցուած բարոյական սկզբունքները նման և միաձեւ ըլլան:

Բայց եթէ մեր Թուրք հայրենակիցները, այս սկզբունքին յենդով բոլոր Պատրիարքարաններուն ի հնուց անտի վայելած առանձնաշնորհութիւնները խափանել ձեռնարկեն ու պնդեն որ Օսմանցի մանուկները միասին միեւնոյն դպրոցներուն մէջ դաստիարակուին, կը սխալին:

Նախ, ուշ դնենք որ թէպէտ մեր երկիրը Սահմանադրութիւն ընդունեց, ատիկա լոկ Սահմանադրութիւն չէ: այլ Շէրիաին քոյ հիմնաւ Սահ-

Ֆանդիստներն Այսինքն «Օսմանեան Պետութեան կրօնքը Իսլամութիւն է» (Սահմանադրութիւն, Յօդ. 9,) և Պետութեան վարչութեան մէջ հարկ է պատկառ կենալ Մահմետական Շէրիաթին: Այս այսպէս ըլլալով, կառավարութեան ընթացքին մէջ և անոր ստեղծած բարոյական մթնոլորտին մէջ բնապէս Իսլամական կրօնքին ներգործութիւնը զգալի պիտի ըլլայ: Եւ ահա դպրոցներու խնդրին մէջ այս է մին առաջին իրողութիւններէն, զոր յիշելու են մեր Թուրք հայրենակիցները: Որովհետեւ Շէրիաթին վրայ հիմնեալ Սահմանադրութեան մէջ կրօնական հանգամանք մը կայ, պէտք է հաշիւի առնել ոչ-Իսլամ հասարակութեան կրօնական զգացումները: Եթէ Կառավարութիւնը իր հսկողութեան ներքեւ առնէ մեր բոլոր դպրոցները, ոչ-Իսլամ հասարակութեան կրօնական ազատութեան անիրաւելու վտանգը կայ: Դպրոցական կեանքի մէջ կրօնքին ազդեցութիւնը թէ՛ բարոյականի, թէ՛ բարոյական ընդհանուր կեանքին վրայ կը զգացուի, վասն որոյ ոչ-Իսլամ հասարակութեան դպրոցները Իսլամական Շէրիաթի հպատակող կառավարութեան մը հսկողութեան յանձնել կրնայ անոնց կրօնական ազատութիւնը խաթարել: Ուստի ցորչալի մեր Սահմանադրութիւնը Շէրիաթի վրայ հիմնեալ Սահմանադրութիւն մը կը մնայ, անհրաժեշտ է որ ոչ-Իսլամ դպրոցներուն կրօնական և բարոյական հսկողութիւնը Պատրիարքարաններուն և կրօնական մարմիններուն ձեռքը մնայ: Չկրնար պատշաճ համարուիլ որ մեր Թուրք հայրենակիցները մեր Սահմանադրութիւնը Ամերիկեան կամ Գաղղիական Սահմանադրութեան նման նկատելով ոչ-Իսլամ հասարակութիւններէն պահանջեն որ իրենց դպրոցները բոլորովին յանձնեն Շէրիաթի վրայ հիմնեալ Սահմանադրութեան: Մենք մեր վարչութիւնը պարտիմք բռն մեր վիճակներուն պատշաճեցնել:

Կայ ուրիշ կէտ մը եւս: Ինչպէս ըսինք առաջ, ժողովուրդներուն կրօնային կեանքը անոնց բարոյականին և նկարագրին վրայ կ'ազդէ: Այնպէս որ Իսլամին բարոյականը, Բրիտոնեային բարոյականը և Հրեային բարոյականը կարեւոր կէտերու մէջ իրարմէ տարբեր պիտի ըլլան: Եւ, ըստ մեր կարծեաց, այս երկրին քաղաքակրթութեան մէջ լաւագոյն արդիւնքը յառաջ պիտի գայ ոչ թէ այս տարբեր կեանքներէն մէկուն միւսները կուլ տալով, այլ անոնց խրաքանչիւրին մէջ գտնուած ամէնէն լաւ տարրերը առնելով նոր հաւաքոյթէն բաղադրութիւն մը շինելով: Եկու տես որ, որովհետեւ Իսլամ տարբը մեծամասնութիւն կը կազմէ,

եթէ մեր երկրին դպրոցները Իսլամ ազդեցութեան ներքեւ գտնուին, մեր երկիրը Իսլամ չափանիշի համաձայն բարոյական կ'ունենայ, և Բրիտոնեայ բարոյականին չնորհներէն զուրկ կը մնայ: Բայց եթէ ասպարէզ տրուի ոչ-Իսլամ հասարակութեան որ ներգործէ ազգին բարոյական նկարագրին վրայ, ամբողջ ազգը կ'օգտուի:

Միւս կողմէ, մենք Բրիտոնեաներս պէտք չենք որ մեր Թուրք հայրենակիցներուն հետ հաղորդակցելէ խոյս տանք, ինչպէս խոյս կու տայինք ցարդ: Եթէ մենք կը հաւատանք թէ Բրիտոնեայ կան բարոյականին և դաստիարակութեան մէջ լայն բարոյական ոյժ մը որ ժողովուրդները կը բարձրացնէ, այն ոյժը պարտիմք գործածել մեր հայրենեաց փրկութեան համար: Վերջ ի վերջոյ մենք կը շնորհակցենք մեր Թուրք հայրենակիցներուն այն սկզբունքներէն որոնք կը համարինք թէ բարոյական սխալ են: Ատանայի վրդովումներուն պատճառը անբարոյականութիւնն էր անտարակոյտ եւ թէ այն դարչութիւնները գործողները ուղիղ դադարի տուննային իրաւունքի, արդարութեան, զթուութեան, ողջախոհութեան և փափկանկատութեան վրայ, այս բաներուն և ոչ մին կը պատահէր: Ըսել է թէ այս երկրին մէջ կրթութեան և դաստիարակութեան գոյութիւնը և մեր երեւակայած սկզբունքներուն վրայ հիմնուած կրթութեան ու դաստիարակութեան գոյութիւնը անձնական պահպանութիւն նշանակող վիճակ մըն է:

Անցեալ օր Կէտիկփաշայի Ամերիկեան դպրոցին քննութեան մէկ հանդէսին ներկայ գտնուեցանք: Հոն Թուրք, Հայ, Յոյն և Սլովակացի մանուկներ միասին կը խաղային և միասին կ'երգէին: Այս տարի ընթացաւարտ կարգին մէջ 3 Թուրք, 4 Հայ, 1 Յոյն աշակերտներ կան: Երբեք չենք կարծեր թէ հոն այս կերպով դաստիարակութիւն ընդունող մանուկները, երբ մեծանան, իրար պիտի կոտորեն:

Արդ, եթէ մէկ կողմէն մեր կրօնային և բարոյական սկզբունքին համաձայն դաստիարակութիւնը պահպանենք և շեշտենք, և միւս կողմէն ջանանք զանազան տարրերու մէջ համակրանք և փոխադարձ օգնութիւն յառաջ բերել, այն ատեն կարող պիտի ըլլանք լուծել դպրոցներու սոյն խնդիրը:

ՎԵՐՋ

Աստուած սրտին կը լսէ առանց բառերու, բայց բնու չսեր բառերը առանց սրտի:

ԱՄԵՐԻԿԱ, զօրաւոր, երիտասարդ, Գրիստոնեայ մարդկութեան քիչ աւելի ազնիւ տիպարներ արտադրած է քան Չոն Ր. Մոթ, որուն անունը քաջածանօթ է Գրիստոնեայ աշխարհին մէջ, վասն զի այցելած է ոչ նուազ քան քառասունուերկու երկիրներ ի հաշիւ Ե. Ք. Ընկերակցութեան և Գրիստոնէական ուրիշ տեսակ գործերու։ Մր. Մոթ Նիւ Եորք նահանգի բնիկներէն է և իր դաստիարակութիւնն ընդունեց մասամբ Ուէսթըրն և մասամբ Քորնէլ Համալսարանին մէջ։ Նշանուէր հանդիսացաւ փիլիսոփայութեան մէջ -մինչ ուսանող էր, և ընթացաւարտի վկայական ատենւրէն առաջ իրեն առաջարկուեցաւ ճամբորդութիւն

մը ընել Եւրոպա, որպէս զի փրկստփայութեան ուսուցիչ ըլլալու պատրաստուէր: Ե. Ք. Ընկերակցութեան անդամակցեցաւ մինչ Քորնէլ կը գտնուէր, և ինք ու այս կազմակերպութեան ուրիշ քանի մը անդամներ սկսան այցելել Քորնէլի մերձակայ բանտի մը բանտարկեալներուն: Օր մը Մր. Մոթ խորհեցաւ թէ արդեօք գոհացուցիչ կերպով բանտարկեալներուն կը հազորդէ՞ր Աւետարանին պատգամը, և սա համոզումին եկաւ թէ, եթէ ինք Քրիստոսի Աւետարանը ուրիշներու տալու ըլլայ, պէտք է որ այդ Աւետարանը ինք անձամբ ընդունի: Եթէ ոչ՝ կոյրը կոյրին առաջնորդելու պէս բան մը կ'ըլլայ իր ըրածը:

Այնուհետեւ Մր. Մոթ Լոնտոնի Բազմաբուսական Հաստատութեան տեսուչ Մր. Ճ. Վ. Ք. Սթըտի ազդեցութեան ներքեւ ինկաւ: Մր. Սթըտ համոզեց Մր. Մոթը թէ զօրաւոր Քրիստոնեայ կեանքի մէջ զարգանալու միակ ճամբան ուրիշներու համար գործելն է: Ան սա խօսքերն ըսաւ, որոնք իսկոյն Մր. Մոթի կեանքին կանոնն եղան, «Քեզի համար մեծ բաներ կը խնդրեմ: Մի խնդրեմ զանոնք, Առաջ Աստուծոյ թագաւորութիւնը խնդրէ»: Այս կերպով Մր. Մոթ որոշեց ինքզինքը նուիրել ուրիշներու ծառայութեան: Ան էր մին այն երկտասարդներէն, որոնք գոյութեան բերին Ուսանողներու Արտաքին Առաքելութեան Կամաւորաց չքեղ Շարժումը: Մր. Մոթի երբ լսեց Մր. Մոթի առաջին հրապարակային ուղերձներէն մին, բեմին վրայ գտնուած իր մէկ բարեկամին շնչեց, «Ձեր աչքը այդ երկտասարդին վրայ յառեցէ՛ք, ահա ան իր նպատակին կը զարնէ»: մարդարէութիւն՝ որ լիովին կատարուած է:

Մր. Մոթ Հիւսիսային Ամերիկայի Ե. Ք. Ընկերակցութեան Գովէճին քարտուղար եղաւ: Երեք տարուան մէջ այցելած էր Միացեալ Նահանգաց բոլոր մասերը Քալիֆորնիայէ մինչեւ Նովա Սքոշիա, և անոր անունը հանրածանօթ եղաւ, իբրեւ անուն երկտասարդի մը որ մեծ գործ մը կը կատարէր գովէճական ուսանողներու համար և Ե. Ք. Ընկերակցութեան համար առ հասարակ: Իրաւամբ զրուած է Մր. Մոթի համար թէ «Անոր քսանամեայ շարունակական գործունէութիւնը չքեղ կազմակերպութիւն մը կառուցանելէ աւելի բան ըրած է: Անոնք վառած են աւետարանչութեան, Սուրբ Դրոց ուսման և միսիոնարական նախանձի կրակները ուսանողներու հինգ սերունդներու սիրտերուն մէջ: Ամերիկեան Ուսանողներու Քրիստոնէական Շարժման ներկայ կազմակերպութիւնը և վարչութիւնը կրնայ իրաւամբ ըսուիլ թէ անոր

գործն է: Վասն զի թէև անոր նախորդները, Լ. Տ. Ուիլքըս և Չ. Ք. Օպըր, սկսան շարժումը և անոր արտաքին պարագաները, Մր. Մոթ և անոր կրթած մարդիկը հասցուցին շարժումը իր զարգացման ներկայ մակարդակին:

Այն եղանակը, որով Մր. Մոթ տիրացաւ ուսանողական դաշտին, կ'ապացուցանէ թէ ան էր մեծ կարողութեան տէր մէկը: Երբ մարդ կը լսէ անոր խօսիլը, սա տպաւորութիւնը կ'ընդունի թէ ան է անկեղծ, մտացի Քրիստոնեայ մարդ մը, որ կը սիրէ իր գործը և գիտէ անոր իւրաքանչիւր փուլը: Այնուհետեւ երբ մէկը կարդայ անոր «Առանձնական Աղօթք», «Առաւօտեան Հսկում», «Յիսուս Քրիստոսի Կարողութիւնը Ուսանողին Կեանքին մէջ», և «Աղօթք և Միսիոնարական Ձեռնորդութիւն», անուն տետրակները, անշուշտ պիտի ըսէ, Ահա մարդ մը որ կը գրէ իր անձնական կեանքէն և խորհուրդէն և գիտէ թէ ինչ է Աստուծոյ հետ քաղել: Մր. Մոթի կատարած գործին գործնական արդիւնքները նշանակութեան արժանի եղած են: Անոր քարտուղարութեան միջոցին «Աշխարհի Ուսանող Քրիստոնեաներու Դաշնակցութիւնը» 38,000էն 113,000 թիւին բարձրացաւ: Նիւ Եորքի մէջ Մր. Մոթի գրասենեակի գրասեղանին գաղաթը կայ ապակեայ պնակ մը, որուն ներքեւ կը գտնուի աշխարհացոյց քարտէս մը, և Մր. Մոթ վասն զի դաշտը իրապէս անոր աշխարհն է, կ'ուզէ այս դաշտը միշտ իր աչքին առջեւ պահել: Ան է մարդոց մեծ առաջնորդ մը, սա ամենապարզ պատճառով թէ ինքն իսկ առաջնորդուած և մազնիսացած է Աստուծոյ: Մր. Մոթ «Առաջնորդութեան» վրայ շահեկան փոքր տետրակ մը գրած է, որուն մէջ նշմար մը կու տայ իր բարձր գաղափարականներուն վրայ նկատմամբ մարդու մը: որ կ'ուզէ մարդոց առաջնորդ ըլլալ: Սոյն տետրակին մէջ Մր. Մոթ կ'ըսէ. «Մարդ պարտի ծառայել եթէ կ'ուզէ առաջնորդել, Պէտք չէ որ ուրիշները նկատէ իբրեւ իր ծառաները, այլ ինքզինք՝ իբրեւ անոնց ծառան: Ով որ կ'ուզէ ամենէն մեծ ըլլալ, պէտք է որ ամենուն ծառան ըլլայ տառապէս: Պէտք է որ ծախ, ցածնայ և ծածկուի, և ան որ այսպէս կը խոնարհեցնէ ինքզինքը, պիտի բարձրանայ: Տր. Կիտօ Եէրպէք, որ Սայոթ քաղաքին մէջ ծնաւ, Ճափոնի միսիոնար եղաւ: Ժամարտապէս եղաւ ազգին ծառաներուն ծառայ, բայց ինքզինք ծածկեց Ճափոնցիներուն ետեւ: Ժամարտապէս եղաւ ազգին ծառաներուն ծառայ, բայց ընդհանրութեան համոզման համեմատ աւելի քան ունէ օտարական եղաւ արդի Ճափոնի առաջնորդ: Բարձրագոյն առաջնորդութիւնը անձնուրաց կեանք կը պահանջէ:»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԿԱՊՈՒՏ ՀԱՁ

Զարմանալի է թէ ո՛րչափ քիչ կը խորհուրի կապուտ հաղին վրայ և ո՛րչափ քիչ հոգ կը տարուի զայն արգելելու . վասն զի անիկա իրօք վտանգաւոր ակտ է : Մահերու վիճակագրութիւնները կը ցուցնեն թէ աւելի շատ մահուակներ կը մեռնին կապոյտ հաղէ քան հարսանիքէ : Մանկութեան ակտեր կոչուածներուն մէջ կարմրակտն է միայն որ աւելի շատ մահերու պատճառ կ'ըլլայ :

Կապուտ հաղէ բռնուած մահուկ մը պէտք է այնքան խստիւ մեկուսացնել որքան եթէ կարմրակտնէ բռնուած ըլլար : Եւ շատ սխալ կ'ընէ մայր մը, եթէ իր այս ակտէն բռնուած մահուկը տանի շոգեհասերու կամ կառքերու մէջ , ուր հաւանօրէն ուրիշներու վարակում յառաջ պիտի դայ : Աւելի մեծ մահուկ մը դպրոց ղրկուելու չէ, ոչ ալ թոյլ տրուելու է անոր խաղալ ուրիշ մանուկներու հետ , բայց միայն՝ եթէ անոնք արդէն բռնուած ըլլան ակտէն : Սովորաբար դիւրին է կապուտ հաղը ճանչնալ ակտին կատարելապէս հաստատուելէն ետքը : Վասն զի պարբերական, այսինքն ընդհատ ընդհատ եկող հաղը կը սաստկանայ հետզհետէ մինչեւ որ մահուկին շնչառութիւնը կը դժուարանայ , և այնուհետեւ կը յաջորդէ երկար , աղմկալի շնչումը : Ասոնք ակտին անվրէպ նշաններն են : Ախտը այլեւայլ դէպքերու և տարբեր տարիներու մէջ սաստկութեան մասին այնքան շատ կը զանազանի որ իբրեւ իմաստնական միջոց թելադրուած է մահուկները վարակման ենթարկել այնպիսի տարուան մը մէջ երբ ակտը մեղմ է : Բայց շատ ծանրակշիռ բան է մահուկները յատուկ դիտամբ նշաւակ ընել այս բնութեամբ ունէ ակտի . վասն զի ամենամեղմ համաճարակի տարուան մը մէջ անգամ անհատի մը հիւանդութիւնը հոս հոն կրնայ սաստիկ ըլլալ և մինչև իսկ մահացու :

Աւելի քան 70 դեղեր յանձնարարուած են կապուտ հաղին դարմանումին համար , բայց դժուար չէ հաստատել թէ անոնցմէ ոչ մէկը շատ ազդեցիկ եղած է : Այս ըսել չէ թէ շատ օգուտ չկրնար քաղուիլ այսինչ դեղերէն , որպիսի են քինին և պէլլատոննա , օրինակի աղաղաւ , և սակայն այս ակտին մէկ դէպքին մէջ զլիաւոր վստահութիւնը առողջապահական միջոցներու վրայ է , թէ և հիւանդը պէտք է հեռու պահել դպրոցէ և ուրիշ մանուկներէ , և սակայն երբեք պէտք չէ փակել տան մէջ : Մաքուր օդ և արևու լոյս լաւագոյն աղբակներն են առողջապահական դարմանումի մէջ : Քաղաքի օդը ոչինչէն աւելի աղէկ է ,

բայց, եթէ կարելի է, աւելի աղէկ է մահուկը գեղ ղրկել , ուր ան կրնայ բաց օդի մէջ անցնել բոլոր օրը , և գերծ ըլլալ փոշի և ծուխ ներս չնչելէ : Փոթորկալի ժամանակներ երբ մահուկը կը ստիպուի տան ներսը մնալ , խաղաքահի պատուհանները ամէնն ալ պէտք է բանալ , բանալ նաեւ ննջասենեակին պատուհանները : Կերակուրը պէտք է որ առատ ըլլայ և սննդաբար . և ե՛րբ որ ստամոքսը մերժէ կերակուր մը , հիւանդին ուրիշ կերակուր մը պէտք է տալ իսկոյն , գէթ բաժակ մը կաթ և քիչ մը հաց ու կարագ :

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՀՈԳԻՒՍ ՏԵՆՁԸ

Յիսուս , քուկդ եմ ըղձանքներովս սիրախտաւոր , տենչավառ .

[հոթեանդ պաշտովայր ,

Խոնկ , մոմ պէտք չէ . ա՛լ տաճար եմ , քու վերտուն վշտածին հառաչներուս սուրբ կարօտդ , իտէալ

Սրբըռանքի համբոյրը դիր հոգւոյս վրայ սիրահալ : Գու ժպիտիդ թովանքովը գերեվարէ իմ հոգին , Ու թեկուրդ գորովանքով զիս օրօրէ մեղմադին . Ճակտիս տենդոտ երազանքը , կուրծքիդ վրայ թող թափի ,

[Թափի :

Աչքերուդ հուրն ըլլայ կեանքիս ամբոստիա դեղերա՛ղ , երա՛ղ , ու աշխարհի տիղմին մէջ եմ տալաւին :

[խաւարին .

Ներսըս թոյնը դեռ կը վրժայ , ժանտ լուսանքը Ու ես պիղծ եմ , ես անպիտան , ես գետնաքարչ , անմաքուր :

[տենչալի ,

Բայց քու անձըդ այնքան անուշ , պաշտելի է , Ու իմ ցաւոտ երակներըս քու սիրովդ են լի և լի : Հոգւոյս տենչն ես , Տէր , քուկդ ըլլամ , մի վռնտեր զիս՝ թուք ու մուր :

Իւսկիւտար

Ղ. Գ. ՍԵՈՒՂ

ԵՆՆԻՉԵՐԻՆԵՐԸ

Յակոբ Գ. Գապագեան , Մարտոն

Զ .

Նախ Եպարքոս Մահմուտ Սէլիմ փաշա խօսելէ ետքը յոյժ համոզիչ և պերճաբան ուղերձ մը , որով կը պարզէր թէ կանոնաւոր բանակ մը ի՞նչ աստիճան հարկաւոր է , և թէ ուսեալ զօրականներ ի՞նչ օգուտներ պիտի կրնան արտադրել , Ենչէրիներէն Գուլ քէթիւլտան և ուրիշ ազդեցիկ անձեր Եպարքոսին բանախօսութեան ձայնակեցան և հաստատեցին զայն : Յետոյ Շէյխ իւլ Իւլամը իր դրած վճիռը կարդաց և ըսաւ . «Ահա

Մարգարէին ծիսարանով և իւլէմաներու համախումբ ժողովով հաստատուեցաւ թէ Իսլամ ժողովրդին անհրաժեշտ է զինուորական կրթութիւնը թշնամիին դիմագրելու համար, այսպիսի զինուորագրութեան և զինուորական կրթութեան կը հաւանի՞ք :» Ամէնն ալ միաբերան, «Այո, կը հաւանինք,» ըսին : Եւ հաստատելէ ետքը թէ, այս մասին հնազանդութիւն չցուցնողները ըստ օրինի ապստամբ նկատուելու և իրենց արժանաւոր պատիժը կրելու են, նախ կարգացուեցաւ շարագրուած օրինական վաւերագիրը (հօժճէթ շէր'իյէ) և ներկայ գտնուողները, ամէնն ալ կնքեցին ի նշան թէ ասիկա կ'ընդունին և կը հաստատեն :

Այս օրինական վաւերագիրը, վճռագիրը և ծրագիրը հանդիսանալով իրենց իրենց իրենց կեդրոնը զրկուեցան և կարգացուեցան մինչ ամէնն ալ յոտնկայս բարեւի կեցած էին, և Ենի-չէրիներուն բոլոր պետերը, ի նշան թէ այս անօրինութիւնը ընդունած են, կնքեցին զայն :

Քանի մը օր յետոյ խնդրին գործնական մասին ձեռնարկուեցաւ : Էշկինճի անունով զինուորագրուած խումբին նոր տեսակ զգեստ և զէնք բաժնուեցաւ և կրթութեան սկսուեցաւ : Բայց Ենի-չէրիներու այն պետերը որոնք պաշտօնապէս ընդունիլ և հնազանդիլ ցուցին, ըստ իրենց սովորութեան առերեւոյթ հաւանութիւն ցուցած էին, իսկ ի ներքուստ, խռովութիւն մը հանել ջանալով, չեն դադարիլ օճախը ապստամբութեան գրգռել : Զմերոցներուն մէջ և ուրիշ տեղեր գաղտնադրի խորհրդակցութիւններ կ'ընեն, և իրար կը գրգռեն ըսելով թէ, եթէ Էշկինճի խումբը չափայ, մեզ ալ պիտի բռնադատեն հնազանդութեան, և մեր օճախը մարելով պիտի ջնջեն : Հոսկ ուրեմն 1826 Յնս. ԱՅին չորեքշաբթի իրիկուն արեւամուտէն ետեւ մէկ մէկ, երկու երկու, էթ Մէյտանի կուգան և դեռ կէսգիշեր չեղած՝ էթ Մէյտանի մէջ մեծ բազմութիւն մը կը հաւաքուի : Անոնցմէ մին կը սկսի սա խրախուսական բանախօսութիւնն ընել, «Ընկերներ, մի վհատիք, վարանում մի ցուցնէք, օճախ անունը մինչեւ ցկատարած աշխարհի կը մնայ, տեսնեմ ձեզ, Հաճի Պէթաշի օճախը արթնցուցէք :» Ծիւղ այդ գիշեր խումբ մը Ենի-չէրիներ Աղա Հիւսէյին փաշան սպաննելու և ապարանքը աւարելու կ'երթան : Ուրիշ խումբ մըն ալ Պէթրի Մուսթաֆա անուն յեղուգակին առաջնորդութեամբ միեւնոյն նպատակով Եպարքոսին ապարանքը կ'առաջնորդուի : Արդարեւ ապարանքները աւարի կը տրուին, բայց թէ՛ Ենի-չէրիներու աղան, թէ՛ Եպարքոսը, հրաշիւք իմն աղատուեցան մահուընէ :

Յաջորդ օրը, հինգշաբթի, հազիւ արշալոյս եղած, ապստամբ բոլոր Ենի-չէրիներուն խումբերը խալկինները իրենց ձմերոցներէն հանելով կը սկսին խումբ խումբ էթ Մէյտանի հաւաքուիլ : Ամէն կողմ սուտ տարածայնութիւններ կը հրատարակուին և էթ Մէյտանի կը ժողովուին ո'րչափ բռնակիրներ, գործաւորներ և թափառաշրջիկ դատարկապորտներ որ կը գտնուէին, որպէս զի մասնակցէին խռովութեան : Ապստամբները քաղաքին մէջ աստ անդ կը ցրուին և, «Յէթվա, հէօճէթ գրողները, մեզի հակառակողները, բոլոր պաշտօնագրուները, բնաշխիւ կ'ընենք, անոնց զաւակներն ու ընտանիքները գերի կ'ընենք կը ծախենք, ամէն մարդ թող բանայ իր խանութը, եթէ մէկուն ապակին կորսուի, աղամանդ կը փոխարինենք, եթէ մեր մէջ ամենադոյզն ոճիր մը գործող գտնուի, կը կտրենք կը կտորենք իմաստով, անհեթեթ աղմուկներով, քաղաքը վեր ի վայր կը յուզեն և կ'ահաբեկին : Միւս կողմէ Եպարքոսը, ա՛յն ինչ կը լսէ այս դէպքերը, լուր կը զրկէ բոլոր նախարարներուն, Ենի-չէրիներու աղա Հիւսէյին փաշային, Շէյխ իւլ Իսլամին և ամէն շրջանակի, ուրկէ ապստամբութիւնը զսպելու օգնութիւն կ'ակնկալուէր, և կը հրամայէ ընդ փոյթ Եպարքէօջըրը դալ : Ուրիշ պաշտօնատար մը ևս Սուլթանին կը զրկէ, իրաց վիճակը կը յայտնէ, և կը խնդրէ որ թագաւորը հրամայէ Շէրիֆը երեւան հանել :

Մինչ այս բաները լսող իւրաքանչիւր շրջանակ, պաշտօնատարներ, կառավարական աւագանին և հաւատարիմ ծառաներ խումբ խումբ Եպարքէօջըր կը հաւաքուէին, Եպարքոսը, հասկնալու համար թէ ի՞նչ է Ենի-չէրիներուն այս ըմբոստութեան նպատակը, իր մէկ քարտուղարը — որ թէպէտ Ենի-չէրի, բայց ըմբոստութեան մասնակցած չէր — քանի մը անձերու ընկերակցութեամբ էթ Մէյտանի կը զրկէ : Երբ ասոնք կ'երթան և կը հարցընեն ապստամբութեան պտածառը, Ենի-չէրիները կը պոռան, «Մենք այս դաշտին մէջ զինուորական կրթութիւն (թալիմ) չենք ուղեր, մեր հին կանոնը սափորի հրացան և արծիճ նետել և թաղիքի սուր քաշել է, այս կրթութեան պատճառ եղողներուն գլուխները կ'ուզենք :» Երբ այս լուրը Եպարքոսին կը հաղորդուի, Եպարքոսը կ'ըսէ, «Նայէ, քարտուղար էֆէնտի, մենք այս գործին սկսանք Իսլամութեան պատիւը պաշտպանելու համար ֆիթապին և սիւննէթին համաձայն : Մենք օրինական այս խնդրին խաթարման երբեք չենք հաւանիր : Միաբանած ենք Աստուածային

օգնականութեամբ ամէն ալ ընաշինջ ընելու համար սուր մերկայնել . զնա այսպէս պատասխան տար, թող հնազանդութեան գանւ» Եւ զանիկա էթ Մէյտանի կը զրկէ, և ինք Եալը Գէօջըը հաւաքուած մեծ բազմութեան հետ արքունի պալատը կ'երթայ : Ծիւղդ այս միջոցին իւլէմաները և ուսուցիչները, Գարաճէհէնէմ Իպրահիմ աղայի առաջնորդութեամբ, ընդ ամենայն 14,000 թնդահօթաճիգներ, և ուրիշ կեդրոններէ խումբ խումբ զօրքեր արքունի պալատ վազելով հրապարակին վրայ կը կենան կարգ կարգ :

Սուլթանն ալ թուրը մէջըը կապած՝ Պէշիկթաշի ծովեզերեայ պալատէն Թոփհանէի պալատը կ'երթայ, և նախ՝ Եպարքոսը, ապա Շէյխ իւլ Իսլամը և յետոյ բոլոր իւլէմաները և նախարարները իր ներկայութեան կը կանչէ, և անոնց սապէս կը խօսի . «Ամէնուն ծանօթ է թէ գահակալութենէս հետէ իմ պարտականութեանս համեմատ Շէրի'ի Շէրիֆին համաձայն շարժելով յԱստուածուստ իբրեւ աւանդ յանձնուած հպատակներս պաշտպանելու համար սրջափ ջանք ըրած եմ : Եէնիչէրիներուն օճախը կրկին և կրկին ըմբոստացաւ . անոնց անիրաւութիւնները անհանդուրժելի են, միայն որպէս զի արիւնհեղութիւն տեղի չուննայ, բաց ի ներողամտութեամբ և քաղցրութեամբ վարուելէ, իրենց այսքան շնորհներ ըրած էի, և հիմա որ շնորհներու մէջ ողողուած են, յանկարծ խոտորեցան և ապստամբեցան այն օրինական ընթացքէն զոր յօժարակամ սկսած էին : Այս ապստամբութիւնը միթէ նոյն ինքն Սուլթանին դէմ չէ : Այս դաւաճաններուն պատիժ տրուելու մասին ի՞նչ է ձեր տնօրինութիւնը և անոնց մահապարտութեան նկատմամբ օրինական ի՞նչ վճիռ կայ :» Ասոր վրայ իւլէմաները միաբան կը պատասխանեն . «Օրինաւոր է ասոնց պատժուիլը :»

Խորհրդակցութիւնը աւարտեցաւ և խօսքը վախճանին եկաւ, միայն թէ պատերազմական գործառնութիւններուն և կոտորածի ձեռնարկելու համար Սանճագը Շէրիֆին երեւան հանուիլը մնացած էր : Իսկ ասիկա էր վտանգաւոր գործ . վասն զի երբ Սանճագը Շէրիֆը երեւան բերուէր, մայրաքաղաքին մէջ մեծ կոտորած մը պիտի սկսէր, և պատերազմին ելքը անձանօթ էր . ուստի եթէ բռնաւորները յաղթէին և տէրութեան սահման հաւատարմները ջնջուէին, յետոյ ասոնք ինչպէս պիտի կառավարուէին, և տէրութեան վիճակը ի՞նչ կ'ըլլար են . խորհուրդները կը գրաւէին Սուլթանին միտքը : Ուստի անոր վրայ վարա-

նում և համբերութիւն կը տեսնուի : Ասոր վրայ ներկայ գտնուողներէն Ապտ իւր Բահման էֆ . անուն մէկը խօսիլ սկսաւ և հետզհետէ կ'ըրք ելլելով ըսաւ, «Եթէ Աստուծոյ կամքն այն է որ այս կրօնքը և պետութիւնը պիտի մնան, մենք այդ անդգամները կը զարնենք, կը ջնջենք . եթէ պիտի չմնան, մենք ալ այս կրօնքին հետ կը կորսուինք կ'երթանք, տակաւին ի՞նչ կարելիութիւններ մնացին,» ըսելով երբ իր ձեռքի համրիչին լարը բարկութեամբ գետինը նետեց, համրիչը փրթաւ և հատիկները ցրուեցան, և մինչ մարմարիոն սալայատակին վրայ կը գլորէին, ներկաները յուզուեցան, չատերու աչքերէ արտասուքի կաթիլներ հատիկ հատիկ թափիլ սկսան : Ի վերջոյ Սուլթան Մահմուտ Բ. Խըրդաի Շէրիֆին սենեակը կը մտնէ և Սանճագը Շէրիֆը կը հանէ և Եպարքոսին ու Շէյխ իւլ Իսլամին կը յանձնէ : Իսկոյն Իսլամ հասարակութիւնը նուիրական դրօշին ներքեւ հրաւիրելու համար ամէն կողմ մուկներ կ'ենք և թաղերու իմամներուն թուղթեր կը զրկուին : Մինչ բռնաւորները փողօցներուն մէջ «Եէնիչէրի եղողները իրենց խալիփներուն քով թող գան» կը պոռային, ամէն անկիւնի գլուխ ալ մուկնտիկները «Միւսլիման եղողները Սանճագը Շէրիֆին ներքեւ թող գան» կը գոչէին :

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԲՈՒՊԱՑԻՈՅ ՄԵՋ

Հայ լեզուի և մատենագրութեան ուսումնասիրութիւնը պատմական, բանասիրական և կրօնական երբեակ տեսակէտներով մանրակրկիտ հետազօտութեանց առարկայ եղած է ժամանակէ մը ի վեր Եւրոպայի գիտուն արեւելագէտներու կողմէ : «Հայկական ուսումնասիրութիւն» ըսած է մէկը, «պատմական ու բանասիրական ուսումնասիրութիւն համար ճոխ ու արդասալիբ բով մը կը բանան» (Ե. Միւլպիէ) : Ուրիշ մը զիտած է . «Կրօնական ու պատմական տեսակէտով մեծարժէք մատենագրութիւն մը ունին (Հայք), որով կարող են մեզի սորվեցնել շատ բան այն յեղափոխութեանց վրայ, որոնց ականատես եղան Ասիոյ այն մասին և չրջակայ դաւաճաններուն մէջ» (Պարթէլըմի տը Սէնթիլէր) : Եւ ուրիշ շատեր չեղտած են մասնաւորաբար Հայ մատենագրութիւնը ուսումնասիրելու կարեւորութիւնը, հիմնուելով սա ծանօթ իրողութեան վրայ որ այդ մատենագրութեան մէջ կան Յոյն և Ասորի լեզուներէ բազմաթիւ փոխադրութիւններ որոնք կըրկնապէս օգտակար եղած են, որովհետեւ նախ՝ Յոյն կամ Ասորի ինչ ինչ բնագիրներ կորսուած լինելով՝

խարհին թէոսոր ծանի էր վերապահուած վերակազմել Տատիանոսի ամբողջ գործը — Համաբարբառը — չարակցելով բոլոր հատուածները, որոնց վրայ Աստուծոյ Հայրը իր մեկնութիւնը պատրաստած էր: Տատիանոսի գործին վերակազմութեամբ սրչափ մեծ եղաւ հոգեկան հրճուանքը Տր. Լայֆուտի, երբ քննութեամբ ապացուցուեցաւ ինչ որ ինքզրած էր. այսինքն թէ Տատիանոս կը պատմէր Քրիստոսի կեանքը, իր տեղեկութիւնները քաղելով Չորս Աւետարաններէն:

Մերաջնայ բանասէրներէն մասնաւորաբար Միքիթարեան Հայրերուն և Մ. Էմինի մատուցած ծառայութիւնը և անոր կարեւորութիւնը կարելի չէ չափազանցել: Վերջինը մեր կրօնական բանաստեղծութիւնը — Շարականները — ամբողջովին թարգմանեց Ռուսերէնի, Օտարներուն մէջ յիշատակելի են Կոնստ. Գալան, Փեթր. Նե., որ երկարաշունչ բազմաթիւ երկասիրութիւններով ծանօթացուց Հայ Եկեղեցին, Ե. Թեմ. Լեւի, որ ինքնագիր աշխատութիւններէն զատ Ռուսերէնէ Ֆրանսերէնի թարգմանեց կարեւոր երկասիրութիւն մը Հայ Եկեղեցւոյ վրայ, Վիլհելմ. որ Հայ եկեղեցական մատենագրութեան ստուար մաս մը Ֆրանսերէնի թարգմանեց, Ֆելիքս, որ Նիշի Հայրաբանութեան (Patrologia) մէջ նշանակեց հմուտ տեղեկութիւններ, Սալմոն Մալան որ Անգլիացւոյ ծանօթացուց Հայ Եկեղեցին: Գրական վաստակաւորներու այս ցանկը դեռ ամբողջացած չէ, և արդէն մեր նպատակն էր միայն ընդհանուր տեսութիւն մը ընել, ներկայացնելով համառոտաբար այն ջանքերը որոնք կատարուած են Հայ եկեղեցական մատենագրութիւնը Եւրոպացւոյ ծանօթացնելու համար:

Եթէ չեմ սխալիր, անցեալ տարի միսիոնարական շրջանակի մէջ ջանք մը եղաւ գեղեցիկ գափար մը ի գործ վերածելու, այսինքն խնդրելու Հայ ձեռնհաս եկեղեցականներէ ուսումնասիրութիւն մը ներկայացնել առաջարկուած նիւթերու վրայ նկատմամբ Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան շրջաններուն, կրօնական մաքառումներուն, դաւանաբանութեան, ընդհանուր նկարագրին, եւն. և ապա այս ուրոյն մշակուած յօդուածները Անգլիերէնի թարգմանելով գրեթէ մը կազմել: Քանի մը Անկլիքան եկեղեցականներու հետ ունեցած տեսակցութեան միջոցին այսպիսի գրեթէ մը պէտքը զգացած էի: Արմաշու վանքին յոսանքի միաբաններէն մէկուն շարք մը յօդուածները տեսնուեցան ժամանակ մը Հայ մամուլին մէջ: Կը յուսանք որ անոնք օր մը կ'ամբողջանան ամբողջութիւն մը ձեւացնելու: Արդեօք գաղտնապահութեան դէմ գործած կ'ըլլամ, եթէ յայտնեմ որ բարձրաստիճան, ձեռնհաս եկեղեցական մը, իր բնակարանը առանձնացած, կը պատ-

րաստէ կարեւոր աշխատասիրութիւն մը Հայ Եկեղեցւոյ վրայ Ֆրանսերէն լեզուով:

Կը փակեմ այս յօդուածը Փ. Նիւի հետեւեալ քննադատական տողերով. «Հայ Ժողովուրդը, զօրաւոր դարմանալի հաւատարմութեամբ բարքի ու հաւատքի, երկարակեաց եղաւ քան այն պատերազմները և յեղափոխութիւնները որոնք կերպով մը տասանորդեցին զինքը: Մատենագրական ու եկեղեցական լեզուին մէջ ունի նշան մը իր կենդանութեան և առհաւատչեայ մը մշտնջենաւորութեան: Գողցես սահմանուած է մասնակից ըլլալու օր մը Ասիոյ վերածնութեան»:

Գիտուն Հայագէտին այս տողերը նշանակալից են: Պարբերակներ ու յեղափոխութիւններ դասաւորութեան Հայ Ժողովուրդը, բայց նա դեռ կ'ապրի, որովհետեւ զօրաւոր էր քաբով ու հաւատով: Արդեօք սրչափ պիտի ստապէր, վշտակէր Հայաստան Պելճիքացին, եթէ գիտնար որ իր մահէն 16 տարի վերջ այս մեծահաւատ ազգին մէջ ներքին թշնամի մը պիտի դաւադրէր անոր կրօնական կեանքին և հետեւաբար դոյութեան դէմ իսկ: Անձեր կան որոնք ոչ միայն չեն հետաքրքրուել կրօնական հարցերով, ազգին կրօնական կեանքով, այլ գողցես որոշ ծրագիր մը ունին ծաղրելու կրօնական համոզումներ, արհամարհանքով վերաբերուելու դէպ ի կրօնք ու եկեղեցի, վերջապէս Բրթալանք ընել անկրօնութեան և հետամտիլ գործադրելու մեր Ժողովուրդին մէջ այնպիսի բաներ, որոնք նոյն իսկ Եւրոպիոյ մէջ լոկ վարկածներ են, դեռ փորձի չեն թարկուած:

Գիտուն Պելճիքացին սա խօսքերն ալ մասնաւորաբար մեր նոր սերունդին խորին ուշադրութեան կը յանձնեմ. «...Հայ Ժողովուրդին պատմութիւնը Քրիստոնեայ ազգի մը պատմութիւնն է... (մարդ) հոս ստիպուած է ճանչնալ և ընդունիլ Քրիստոնեական սկզբունքներուն պահպանողական ոլորտ»:

Մ. Գ. ԵՍԱՆՅԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Ոչ-իսլամ հասարակութեանց համար ամէնէն կենսական խնդիրներէն մէկը, դպրոցական հարցը, մերձաւոր ապագայի մէջ բուն տարածայնութեանց տեղի պիտի տայ, ինչպէս կ'երևայ արտաքին նշաններէն, կառավարութեան և Պատրիարքարաններու միջև: Նոյն իսկ կառավարական շրջանակներու մէջ դեռ որոշ գիւրք մը չեն բռնած այս կենսական խնդրին նկատմամբ, քանի որ նոյն իսկ իրազեկ պաշտօնական անձեր դպրոցական հարցին չուրջ դեռ բոլորովին իրարու հակասական յայտարարութիւններ կ'ընեն: Այսպէս, Ֆելիքս վաշա կը յայտարարէ թէ ոչ-իսլամ համայնքներու դպրոցական արտօնութեանց կառավարութիւնը միջամուխ չպիտի ըլլայ: Մահմուտ Շէվքէթ վաշա

կ'ըսէ թէ նախակրթութիւնը ընդհանրական դրպրոցներու մէջ պէտք է աւանդուի, որպէս զի գաւազան ազգութեանց ներկայացուցիչներ մանկութենէ եղբայրարար ապրելու վարժուին: Ճավիտ պէյ կը յայտարարէ թէ Կառավարութիւնը ոչ-իսլամ դպրոցներու մատակարարութիւնը միայն իր ձեռքն անցնել կ'ուզէ: Եւ չենք յիշեր Թաւիշը, որ ուրիշ շատ մը բաներ ալ կ'ուզէ: Ո՞րն է ճշմարիտը, և Կառավարութիւնը իրապէս ի՞նչ կ'ուզէ մեր դպրոցներէն, որոնք իրենց արտօնութիւնները հին ըէթիմի օրերէն ցայսօր պահեցին: Մենք այն համոզումն ունինք թէ Կառավարութեան ո՛րքան ալ հաճելի ըլլայ Օսմ. Կայսրութեան մէջ եղած բոլոր դպրոցները պետականներու հետ ձուլելու գաղափարը, այնու ամենայնիւ քաղաքական ներկայ պարագաներու մէջ անյարմար պիտի դատուի այս ծրագրին գործադրութիւնը, քանի որ բացայայտ է նաև Կառավարութեան համար թէ այսպիսի քայլ մը բոլոր ոչ-իսլամ համայնքներու բուռն բողոքին և ընդդիմադրութեան պիտի բաղխի, և արդէն ազգայնական հարցին լուծումը այնքան ձախող կ'ներթայ Թուրքիոյ մէջ, որ ծայրայեղ անխոհեմութիւն կ'ըլլայ Կառավարութեան կողմէ առայժմ դպրոցական և Պատրիարքարաններու իրաւասութեանց ինդիքներով Օսմ. Կայսրութեան բաղկացուցիչ տարրերը իրարմէ ալ աւելի հեռացնել և անվստահութեան զօրեղ հոսանք մը անոնց մէջ յառաջացնել: Բայց ասով չենք ուզեր ըսել թէ Կրթական նախարարութիւնը փորձեր չպիտի ընէ ոչ-իսլամ համայնքներու դպրոցական իրաւունքները կրճատելու համար: Այս ուղղութեամբ արդէն կարեւոր քայլ մը ըրած է Կրթական նախարար Նախ պէյ հրաման ղրկելով Ուսումն. խորհուրդին, որ պատասխանատու տեսուչներ ցուցնէ: Այս քայլով Կրթական նախարարութիւնը անշուշտ ազգ. վարժարաններուն մասնաւոր վարժարաններու ընդդիմութիւն կ'ուզէ տալ և իւրաքանչիւր դպրոցի տեսչին մասնաւոր հրահանգներ տալ և զայն անձամբ անոնց գործադրութեան համար պատասխանատու ընել: Ահա իրողութիւն մը որ ուշադրաւ է: Ի՞նչ զիբք պիտի բռնէ Պատրիարքարանը այս խնդրին հանդէպ: Ազգային և մասնաւոր վարժարաններուն Պետութեան հանդէպ ունեցած դիբքը դժուար չէ ընդորոշել և հասկցնել որո՞ւ որ անկ է: Ազգ. վարժարաններուն պատասխանատուութիւնը կը պատկանի Պատրիարքարանի, և անոր միջոցով կը արուէին բոլոր հրահանգները մեր վարժարաններուն: Մասնաւոր վարժարաններուն պատասխանատուները անոնց տնօրէններն են: Մենք ընտա վախ մը չունինք մեր դպրոցական ծրագիրը Կառավարութեան ներկայացնել: Մեր

դպրոցական ընդդիմութիւններուն հին ըէթիմի ամէնէն վտանգաւոր չըլլանին ալ Կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչները ներկայ եղած են: Տաճկերէն լեզուն գուցէ և ոչ մէկ ոչ-իսլամ համայնքի դպրոցներուն մէջ այնքան հիմնովին ուսուցում է որքան մեր ազգ. վարժարաններուն մէջ: Օսմ. Կառավարութիւնը դժբախտաբար չկրցաւ հաստատել դեռ այնպիսի օրինակելի դպրոցներ, որոնք իրենց ծրագրով և մանկավարժական ուղղութեամբ իբրեւ նմոյշ ծառայէին ազգային դպրոցներուն: Բանակի և նաւատորմի համար հսկայական ծախքեր կը ծրագրուին, բայց Կրթական նախարարութեան համար դեռ ոչ մէկ խոշոր գումար արամագրելի եղած է: Բարի բաղձանքով կարելի է գործ տեսնել: Տրամաբանական է ըսել ոչ-իսլամ հասարակութեանց, տուէք ձեր դպրոցները և անոնց եկամուտները մեզի և տեսէք թէ մենք ի՞նչ հրաշքներ կը գործենք: Համապետական տեսակէտով այս ճամբան բոլորովին աննպատակայարմար է: Երկրին շահը կը պահանջէ որ Կառավարութիւնը առանց ազգ. դպրոցներու իրաւունքներուն ձեռնամուկ ըլլալու հիմնէ այնպիսի խաբար վարժարաններ, որոնց չըլանաւարտները գործնական կեանքին մէջ յառաջանալու համար ամէն տեսակէտներով աւելի պատրաստուած ըլլան քան ազգ. վարժարաններուն չըլանաւարտները: Այն ատեն արդէն բոլոր ոչ-իսլամ համայնքներուն պատկանող Օսմանցիները «Խաբար» պիտի ըլլան իրենց զաւակներուն ապագայ մը ապահովելու համար պետական դպրոցներ ղրկել զանոնք: Եթէ Կառավարութիւնը այսքան յաջողութիւն մը չկարենայ ձեռք բերել, ըսել է ան աւելի անկարող է քան Պոստը և զաւառներու Եւրոպական դպրոցներու վաւերութեան ընդդիմ Օսմանցի կ'ուսանին: Թուրքը, Հայը, Յոյնը, Հրեան և այլն ազգ. վարժարաններ ունենալով հանդերձ իրենց զաւակները հոն կը ղրկեն, անոնց համար պատուաւոր ապագայ մը ապահովելու յուսով: Ահաւասիկ Կրթական նախարարութեան համար Բեյ Խաբար կ'անգիտնուած խրախուսիչ օրինակ մը: Բռնի միջոցներով ազգ. վարժարաններուն իրաւունքները կրճատելը, բացի ազգերու համերաշխութեան գաղափարին կոկծեցուցիչ հարուած մը տալէն, ուրիշ նպատակի չի ծառայեր: Պէտք է վերջապէս հասկնալ թէ քաղաքակրթութեան ոյժը շատ աւելի զօրեղ է, քան ոտտիկանական միջոցները: Կը յուսանք թէ Կրթական նախարարութիւնն ալ այս բացայայտ ճշմարտութեան համաձայն պիտի վարուի ի վերջոյ ազգ. վարժարաններու խնդրին մէջ: Հ. ՄԱՄԻՆՅԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՃԲ. ՆԷ. (Յուլ. 3). Նախ ատենական թղթերը կարգացուեցան և ձեռնհաս յանձնաժողովներուն ղրկուեցան : Որոշուեցաւ յառաջիկայ երեքշաբթիի օրակարգն անցնել Ափրիկեան Տրիպոլսի մէջ բանտարկուած Պէտէրխանիներու արձակման խնդիրը , զոր անհրաժեշտ պէտք կը ներկայացնէր դատական յանձնաժողովը : Ատանայի քննիչ երեսփոխան Եուսուֆ Քէմալ պէյի հեռագրէն իմացուեցաւ թէ իր Հայ պաշտօնակիցը , Պապիկեան էֆ., մեկնած է դէպ ի Կ.պոլիս : Ծովային նախարարը պաշտօնագրով մը կը ծանուցանէր թէ կիրակի օրուան նաւահանդէսին ներկայ ըլլալ փափաքող երեսփոխանները նոյն առաւօտ ժամը 1.30ին Տոլմա Պաղէի քարափին առջեւ բազմաթիւ չոգեմակոյկներ պիտի գտնեն Սթամբուլ չոգենաւը երթալու համար : Տէֆթէրհանէի վերատեսուչը Իզմիտի Սէրվէթիյէ գիւղին անատին վրայ տեղեկութիւններ տալով յայտնեց թէ շատ զեղծումներ տեղի ունեցած են և ինք քննութիւններ հրամայած է : Բացատրութիւնը բաւական դատուեցաւ : Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան մէքթուպճին առաջարկուած փոխառութեան երկար մէկ պաշտպանողականն ընել ձեռնարկեց , բայց չուտով ի կարգ հրաւիրուելով մէկիկ մէկիկ բացատրեց կատարելի գործերը և խնդրեց չնորհել ուղղուած վարկը , ամբողջովին և , եթէ այս կարելի չէ , գէթ ճամբաներու շինութեան և գետնաշիններու կանոնաւորման յատուկ վարկերը : Նկատելով որ այս առաջարկը երկամտական կանոնի համաձայն եղանակով չներկայանար ժողովին , չունենալով իրեն ընկերացող բացատրական ռեէ գիր , որոշուեցաւ երկամտացոյցի ծախքի գլուխը քննելու պահուն զայն ի նկատ առնել , պայմանով որ նախարարութիւնը փութով պատրաստէ ծախքերուն լիակատար բացատրութիւնը : Դադարէ մը ետքը Պատեւադմական և Երկամտական նախարարութիւններուն բացատրութիւնները լսուեցան զինուորականներու հանգստեան թոշակի սնտուկին նկատմամբ : Նախ խօսեցաւ Պատեւադմական նախարարութեան կողմէ հետեւակազօրաց բաժնի նախագահ Ֆէրիտ փաշա , և յայտնելով թէ օրէ օր կ'աւելնայ սնտուկին բացը և քանիցս սրտառուչ ոճով Վարչապետին ուշադրութիւնն հրաւիրուած է որքերուն և որքեւարիներուն վիճակին վրայ՝ ըսաւ թէ անհրաժեշտ է

որ Երկամտական դանձը իր պարտքերը վճարէ այս սնտուկին : Երկամտական նախարարը խոստովանեցաւ իր պաշտօնատան թերութիւնները և խօստացաւ կարելին ընել սնտուկին համար : Յայտարարեց թէ մէկ կողմէ հարկ է հանգստեան թոշակի սնտուկին տուրքերը աւելցնել , միւս կողմէ թոշակները պակսեցնել և զինուորական , կրօնական և այլ տարբեր անուններով հանգստեան սնտուկները միացնել : Այս բացատրութիւնները բաւական դատուեցան , պայմանով որ հարկ դատուած միջոցները ձեռք առնուին : Ներքին գործերու նախարարը Այվալըգի դէպքին վերաբերեալ հարցապնդման պատասխանելով ըսաւ թէ տեղւոյն ժողովրդէն ոմանք հրազէն պարպած են տան մը վրայ , ուր երկու սպայ կը գտնուէին : Աստի ծագած է ընդհարում մը և խանգարուած է անդորրութիւնը : Ուստի պատերազմական վիճակ հրատարակուած է : Ձեռք ձգուած է 1,870 Կրա հրացան ու 600 քաշ վառօդ և 33 հոգի ձերբակալուած ու դատի ենթարկուած են : Այս բացատրութիւնն ալ բաւ համարուեցաւ : Կարգը եկաւ զինուորական տուրքի օրինագծին : Վարդգէս էֆ. և ուրիշ Գրիստոնեայ երեսփոխաններ բուռն կերպով խօսեցան ասոր դէմ և ըսելով թէ լոկ ոչ-Իսլամները պարտաւոր չեն երկամտացոյցին բացը գոցել՝ անոր մերժումը պահանջեցին : Վարչապետը բացատրեց թէ այս օրինագիծը պատրաստուած է ոչ-Իսլամ հայրենակիցներու առեւտրին չմասնելու նպատակով միայն : Եթէ այս ժողովը մինչեւ Յունիսի վերջը վաւերացնէ զինուորագրութեան օրէնքը և զինուորական տուրքը ջնջելով որոշէ զինուորագրել 21—45 տարեկան ամէն Օսմանցի , Յուլիսին իսկ զինուորագրութեան կը ձեռնարկուի : Ոչ-Իսլամ երեսփոխանները ջերմապէս ծափահարեցին Վարչապետը : Պատերազմական նախարարի փոխանորդը սակայն յայտարարեց թէ այս գործողութիւնը զիւրին բան չէ , առ նուազն չորս ամսու կը կարօտի , զինուորագրութեան օրէնքն ալ մինչեւ Յուլիս չկրնար վաւերացուիլ : Ուստի խնդիրն անույժ մնաց և նիստը փակուեցաւ :

ՃԳ. ՆԷ. (Յուլ. 5). Ատենական գործողութիւններն սկսան Վարչապետին ստիպողական մէկ պաշտօնագրին ընթերցմամբ , որով կը ներկայացուէր Յուլ. 10/23րդ օրը Ազգ. տօն հռչակող օրինագիծը , որ անմիջապէս վաւերացուեցաւ առանց նախաքննութեան յղուելու : Ապա վերսկսաւ զինուորական տուրքի օրինագծին վիճարանութիւնը , որ երկրորդ նստին մէջ ալ շարունակեց և դադրեցաւ սա որոշմամբ որ ձեռնհաս յանձնաժողովը

Վարչապետին ու Պատերազմական նախարարին հետ խորհրդակցելի ոչ-Խալանները այս տարի ղինուորադրելու հնարաւորութեան խնդրին վրայ և ըստ այնմ բարեփոխել օրինադիւծը : Յետոյ ընկերակցութիւններու կանոնադրին մնացեալ մասն ի նկատ առնուեցաւ : 18րդ յօդուածը, որու համաձայն ուէ ժառանգութիւն և նուէր ընդունելու համար կառավարութեան արտօնութեան պիտի կարօտին հանրօրուտ ընկերակցութիւնները, յանձնաժողովին յղուեցաւ բարեփոխուելու համար : 19րդ և մնացեալները նոյնութեամբ ընդունուեցան : Նիստը փակուեցաւ : հետեւեալ օր յանձնաժողովի գործառնութիւններով զբաղելու օրոշմով :

Մայրաքաղաք . Կիրակի մայրաքաղաքիս ընակչութիւնը նմանը չտեսնուած նաւային հանգէս մը վայելեց : Օսմ. բոլոր զրահաւորները զոյգ կարգով շարուած էին Մարմարայի բերանին մէջ ուր կը հոսին Վոսփօրի ջուրերը : Վեհ. Կայսրը էքլիպսէս զբոսանաւով, ուր կը գտնուէին նաեւ Ծերակոյտին և Երեսփ. ժողովին նախագահները, Կայսերազուն իշխանները, Եպարքոսը, Խալիվը և ուրիշ պաշտօնատարները, ճամբայ ելաւ դէպ ի զրահաւորները : Կայս. զբոսանաւուն կը հետեւէին բազմաթիւ շոգենաւերու մեծ թափօր մը իբր 20,000 նաւորդներով : Կայս. զբոսանաւը ուրուն ճիշդ ետեւէն կ'երթար Սթանպուլ զբօսանաւը, որ կը կրէր ծերակուտականները և երեսփոխանները, երբ զրահաւորներուն մօտեցաւ, բոլոր մարտանաւերը թնդանօթի Ձաւան դողումով ողջունեցին Ն. Վեհափառութիւնը, որ Մեհապէյե զրահաւորը ելելով մեծարուեցաւ և ամէն կողմը զննելով շնորհաւորեց կէմալ փաշան նաւատորմի ղին բարեօրման համար : — Ծերակուտականները և երեսփոխաններն ալ այցելեցին Մեհապէյէն և ճառեր խօսուեցան : Կէմալ փաշա յայտարարեց թէ նաւատորմիդ վայելուչ վիճակի մը հասցնելու համար առ այժմ դէթ երեքուկէս միլիոն ոսկի պէտք է : — Վեհ. Սուլթանը և իր հետեւորդները ճաշեցին զբօսանաւին մէջ, և իրիկուան զբօսադարձութեամբ զրահաւորները թնդանօթներու որոտման մէջ վերադարձաւ պալատը : — Ներքին գործերու նախարարութեան հրահանգ տրուեցաւ մաքսային վարչութիւններուն խիստ քննութիւններ կատարել և արդիւն վայթուցիկ նիւթերու և չարտօնուած զէնքերու ներածութիւնը : Կը լսուի թէ Կայսրը փափաք յայտնած է ներկայ դոնուել ղինուորական և ծովային վարժարանաց քննութեան : Մայրաքաղաքիս մէջ արտասովոր պատրաստու-

թիւններ կը տեսնուին ծովու և ցամաքի վրայ անօրինակ շքեղ հանգէսով տօնելու համար Սահմանագրութեան տարեդարձը Յւս. 10ին (Ը.Թ.) Կայսրը ընդունուլութիւն պիտի տայ բոլոր պետական պաշտօնաններու : — Ելեւմտական նախորդ նախարար Րիֆաթ պէյ նոյն նախարարութեան խորհրդական կարգուեցաւ : Ճավիտ պէյ Պատերազմական նախարարութեան առաջարկեց անմիջապէս Օսմ. Դիւանատան յանձնել Երազէն առնուած զրահները : — Օսմ. պատուիրակութիւնը Էտուրքա թագաւորին ներկայացաւ և Սուլթանին ինքնագիր նամակը յանձնեց : — Անցեալ հինգշաբթի առտու Անգղիական շոգենաւ մը բաղինեցաւ Գերմանական պարապ շոգենաւի մը Սէրայ Պրուների բացերը և Անգղիականը ծանրապէս վնասուեցաւ և կիսովին ընկղմած վիճակի մէջ է : — Օսմ. Երեսփոխաններու պատուիրակութիւնը անցեալ հինգշաբթի ճամբայ ելաւ Անգղիոյ խորհրդարանը այցելելու : վերադարձին Գերմանիա պիտի հանգիպի : — Ռուս կառավարութիւնը ընդունեց Թուրքիոյ մաքսատուրքը 1114էն 1115ի բարձրացումը : Պապը ընդունելով Սուլթանին ներկայացուցիչները, գնահատած է Սուլթանին ցոյց տուած բարեկամութիւնը և իր շնորհակալութիւնը յայտնած է Ն. Վեհափառութեան :

Նահանգներ . Բիոսի Յոյները Յունարէն լրագիրներուն հետագրած են թէ կը մերժեն ճանչալ Բիոսի մետրապօլիտը և անոր կողմէ իբր փոխանորդ զրկուելու եպիսկոպոսը նոր մետրապօլիտ կարգելու համար իրենց կողմէ փոխանորդ ընտրած են իրենց երեսփոխանը Ձէլէպիտի էֆեն : — Իգմիրի Ինքիշաք լրագիրը կ'իմանայ թէ անցեալները Պէրկամացի Պալճըզ գիւղին մէջ ձերբակալուեցաւ Գէհեա հաճի Անմէտ անուն մէկը որ կ'ըսուի թէ Միւսաթ փաշայի սպանիչներէն է : Ձերբակալուել է նաեւ Էտրէմիտի սպիրիշ Նուրի, իբր սպանիչ Միտհաթ փաշայի : — Ներքին գործոց նախարարը պաշտօնանկ ըրաւ Թարսուսի գալմագամը, որ պատասխանատու նկատուած է իր ընթացքին պատճառաւ : — Տիրաւորակերտէ կը գրուի Յւս. 4 թուականով թէ սովը կը սաստկանայ : Իբր 60 Հայ և Թուրք կիներ կուսակալին զիմելով խնդրեր են որ ցորենին արտածումը արգելուի : Արտածման պատճառաւ ցորենին չափը 10-18էն 20-25ի բարձրացած է : Հազրօ դաւառին մէջ Սէվտին փաշան ունի ցորենի հարիւրաւոր հորեր, որոնք տարիներէ ի վեր կ'ամբարուին ու կը պահուին : Ժողովուրդը կը պահանջէ բանալ այդ հորերը : — Իգմիրի Բեհթիւթը խափանուեցաւ : — Սյվալըզի ղինուորական կառավարիչ Ազիզ էֆ. Տիքիլի գնաց զօր-

չունի։ Խախտմամբ չատ գոհ մնաց Պատրիարքին այն տեսութիւններէն որով պատմական և կրօնական հայեցակէտով Երբայեցեալէնի կարեւորութիւնը չեղանց — Պատրիարք Հայրը հեռագրաւ հարցուց Ատանայի պատրիարքական նորոնտիր պատուիրակութեան թէ, սո՞՞յգ է որ Մ. և Յ. Գոմիթէին կողմէ ձեռնարկուած է բանալ հասարակաց բարձրագոյն վարժարան մը, ուր պիտի յաճախեն Իսլամ և Քրիստոնեայ աշակերտներ իրենց փոքր հասակէն, և ազդարարեց որ եթէ ճիշդ է այս ձեռնարկը, առանց Պատրիարքարանի հրահանգին չմիջամտեն այդօրինակ խնդիրներու։ — Խառն ժողովը նկատի առնելով Մուշի Գաւառ, Վարչութեան խնդրագիրը, որոշեց եպիսկոպոսութեան աստիճանի ընծայական թուղթ տալ վիճակին առաջնորդ Ներսէս Վրդ. Խարախանեանի։ — Գրեւոր էք. Զօհրապ երկուշաբթի Յունաց Պատրիարքարան երթալով յայտնեց թէ կրթական խնդրին մէջ Հայերը Յունաց հետ համախորհուրդ պիտի դորձեն։ — Երուսաղէմի Պատրիարքը հեռագիր մը ուղղելով Պատրիարքարան, ծանօթ հաշուական խնդիրը անհիմն կը ներկայացնէ և զեղծարար Դեւոնդ Վրդ. կը հրաւիրէ դարձեալ իր նախորդ պաշտօնին։ Մինչդեռ ասկէ առաջ ինքն է եղած Դեւոնդ վարդապետը ամբաստանող և Պոլիս զրքկողը։ Երուսաղէմի քաղաքացիք ալ, որոնք ձրիաբար կը բնակին Վանքին տուններուն մէջ, շատ կոշտ ոճով մը բողոքած են Բ. Դրոն և կը մերժեն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան միջամտութիւնը Երուսաղէմի գործերուն մէջ։ Խառն ժողովը նկատողութեան առաւ այս կէտերը։ — Օսմ. Խորհրդարանի կողմէն Ատանա գացած պատուիրակները մայրաքաղաքս հասած են։ — Մահմուտ Շէվքէթ փաշա ի պատասխանի Ատանայի Միւֆթիի բողոքադրին, որով կը դանդաղէր Պապիկեան էֆ. ի գէմ, հեռագրեց որ փոխանակ ուրիշները ամբաստանելու, ջանան եղբայրաբար ապրիլ Հայոց հետ և անկողմնակալութեամբ երեւան հանեն յանցաւորները։ — Անցեալ հինգշաբթի շքեղ արարողութեամբ կատարուեցաւ թաղումը ողբացեալ դրագէտ Տիգրան Ելքէնճեանի։ Տիւրք հանդէսին նախագահեց Պատրիարք Հայրը չրջագատուած երկու եպիսկոպոսներով ու 12 վարդապետներով և բաղմաթիւ քահանաներով։ Գրագէտներու և համակիցներու մեծ բաղմութիւն մը խոնուած էին իրենց վերջին յարգանքը տալու զրջի արուեստագէտին, որուն գրական կարողութիւնը և անբասիր նկարագիրը բացատրելու համար սրտաշարժ դամբանականներ խօսուեցան։ Կրկին կը սգակցինք և մեր համակրու-

թիւնը կը յայտնենք ողբացեալին սգաւորներուն։ — Պոլսահայ Տիկնանց Միութեան Գաղթէօյի մասնաճիւղը հաւաքած է 4,877 դահ., Խաղիկները՝ 1,046, Առնավուտ քէօյ — Գարաչէշմէինը՝ 1,875, Գրնալիի ազգայինը՝ 2,688 դահ. Գարաքէօյի Ազատական երգչական խումբը դաշտահանդէսի հասոյթէ 4,928 դահ. — Յակոբ եպս. Աշոտ և իր ընկերները Յուլիս Յին Մէրսին հասած են և Գէորդ Վրդ. Աւանեան և Սարգիս Սուլին ճամբայ ելած են դէպ ի կ. պոլիս։ — Կիրակի Սկիւտարի Սբ. Կարապետ եկեղեցիին մէջ Ինճէեան Մատթէոս Վրդ. իր անդրանիկ պատարագը մատոյց և շատ յուզիչ քարոզ մը խօսեցաւ։ — Կէլօ զաւեշտաթերթը անպայման դադարման դատապարտուեցաւ և խնդիրը պատժական առաջին դատարանին յանձնուած է։ — Ժամաշի գէմ ևւս ամբաստանութիւն եղած է և Պատեւազմական Ատեանի հրամանով քննութիւնը Դատական նախարարութեան յանձնարարուած է։ — Թիֆլիզի մէջ հրատարակուող Դոքթ. օրաթերթին ալ խափանուած է Ռուս կառավարութեան հրամանով։ — Անդր. կառավարութիւնը Սբ. Միքայէլի և Սբ. Գէորգի Խաչ պատուանշան չնորհեց Ատանայի Անդր. հիւպատոս հաղարապետ Տոթի Ուալլիի որ Ատանայի կոտորածին առեւ մարդասիրական ծառայութիւններ ցուցուցած էր։ — Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ Եպսկ. հեռագիր մը ուղղելով Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի բողոքած է իրեն և Ատանայի Ժողովուրդին վերագրուած ապստամբական զրոյցներու գէմ և յայտարարած է թէ պատրաստ է ունէ արդարադատ առեւանի մը առջև դատուելու։ — Կը լսուի թէ Մինաս էֆ. Չերապ էլմիսնի Գէորգեան ձեմարանին տեսուչ կարգուած է։ — Ատանայի Հայ, Հայ Հոռմէական և Հայ Բողոքական հասարակութեանց պետերը հանրագրով մը կուսակալին դիմած են բողոքելու Հայերուն ապստամբական շարժում վերագրուելուն գէմ։ Մինչ իրենք յայտնապէս դաւաճանութեան զոհ գացած են։ Նոյն գրովը հաստատած են թէ իրենք բնաւ քինախնդիր և վրիժառու ողի չունին, այլ միշտ հաւատարիմ Օսմանցիներ են և ջանադիր երկրին յառաջդիմութեան համար։ Նաև Պատրիարքէն խնդրած են չնորհակալութեան գիր մը զրկել Հիւսէյին Տայիմ պէյի որ կայարանին մօտ մեծ թաղ մը ազատած էր կոտորածէ, և Ֆրանսացի երկրաչափ Մ. Շառթիլէի՝ որ մարդասիրական օգնութիւններ ցրած էր աղէտաւններուն։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՅԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՌԱ ՊՅԵԱՅԱՆ

Ֆինանսերը եղբուշու. Ամերիգան Խան

ՀԱՅՈՐ ԿՐ.
ԹԻՒ 28

ԼՐԱԲԱԺՆԻ

1909

Յուլիս 12

ՅԱՒԵԼՈՒԱՄ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՃԴ. Նիսի (Յուլ. 7) Ատեանը բացուեցաւ զիւ-
ւանական թուղթերու ընթերցմամբ: Անպաշտօն վի-
ճակի թուականներու բարեփոխեալ որոշման, երկու
Սուլթանուհիներու օժիտի համար տարեկան
12,000 ոսկիի վարկի մը չնորման, Յուլիսի առ-
ժամեայ եղեմացոյցին, Յունաց Պատրիարքարա-
նին և Պուլկարներու էկզարքարանին միջեւ ծա-
ղած եկեղեցային և դպրոցական խնդրին նկատ-
մամբ պատրաստուած օրինագծին վերաբերեալ գի-
րերը ձեռնհաս յանձնաժողովներուն յանձնուեցան:
Կարգացուեցան նաեւ ուրիշ թուղթեր: Արտաքին
գործերու նախարարութեան մէկ պաշտօնագրէն
հասկցուեցաւ թէ Յուլիսի վերջերը (Ն. Տ.) Հուն-
գարացիներու բազմանգամ պատուիրակութիւն մը
Պոլիս պիտի գայ Կայսրը և Երեսփ. Ժողովը չնոր-
հաւորել Սահմանադրութեան վերահաստատման
նօսին առիթով: Ծովային ոյժերը կատարելագործ-
եալ վիճակի մը հասցնելու նպատակով այս տարի
167,000 ոսկիի վարկ մը յատկացնելու առաջարկը
առանց նախաքննութեան ընդունուեցաւ: Երկար
քննիչ մարմինը տեղեկագրեց թէ պալատան մէջ
գտնուած դրամները պայուսակներով Պատերազմա-
կան նախարարութեան յանձնուեցան, յետոյ Օսմ.
դրամատունը փոխադրուեցան և հոն թողուեցան
նոյն նախարարութեան հրամանին համաձայն:
Գումարն է 480,000 ոսկի: Հանրութեան բացուած
տեղերու մօտըն 12 օրուան մէջ գոյացած է
90,000 դահ. Ականակուն պատուանշանները յանձ-
նուած են Օսմ. Դրամատան, միւս պատուանշան-
ները և չքաղարմները զրկուած են Բ. Դուռը: 230
անտուկ ոչ-պաշտօնական և 100 անտուկ պաշտօ-
նական դիրեր Պատերազմական պաշտօնատուն
զրկուած են, իսկ առաջին քարտուղարութեան 100
անտուկ դիրերը կնքուած և պալատան մէջ թող-
ուած են: Որոշուեցաւ Վարչագետն հարցապնդել
թէ ո՞վ է Երկրորդ գոյքերուն և հարստութեան պա-
տասխանատուն: Դատական յանձնաժողովը ան-
համբերէն երկուքին քուէին գէմ որոշած էր թէ
բանտարկեալ Պետէրիանիները օգտուելու են ընդ-
հանուր ներման չնորհէն: Ժողովը այս խնդրով
զբաղեցաւ պահ մը և դադարէն ետքը նկատելով
թէ գործադիր իշխանութեան կը պատկանի գործը
որոշեց Դատական նախարարութեան յանձնել զայն:
Յետոյ զինուորական աստիճաններու գտման օրի-

նագծին քննիչ յանձնաժողովին տեղեկաբերը, խնդ-
րին կարեւորութեան վրայ խօսելով և բացատ-
րութիւններ տալով, առաջարկեց ստիպողութիւն
տալ անոր: Ժողովը հաւանեցաւ և յօդուածներուն
քննութեան ձեռնարկելով, առաջինը և երկրորդը
նոյնութեամբ ընդունեցաւ, իսկ երկրորդը՝ բա-
ռական քանի մը փոփոխումներով, և մնացեալը
յետաձգեց ուրիշ նիստի:

Մայրաքաղաք. Յունաց Սինոդը որոշեց չըջարե-
րական մը զրկել մետրապոլիտներուն, որպէս զի
ըստ կարի չափաւոր և զգուշաւոր ըլլան: — Այս
չաթթու զանազան դրամատուններու անօրէններ
Սէլանիկ պիտի ուղեւորին Ապա իւլ Համիտի իրենց
քով ունեցած դրամները, անոր յանձնելու հա-
մար: — Կ. պոլսոյ Պուլկարական դեսպան Պ. Սա-
րաֆով երեքշաբթի մայրաքաղաքս ժամանեց: —
Ծերակոյտը երէկ աւարտեց տպագրական օրէնքին
քննութիւնը շատ մը փոփոխութիւններով: —
Տպագրական տեսչութիւնը դադրեցուց Ֆրանսե-
րէն Լէպէս-Լ թերթը: — Էլզաֆի նախարարը՝
ծրագիր մը ներկայացուց Ծերակոյտին տասանորդը
հաստատուն տուքին մը վերածելու համար: —
Կրթական նախարարութիւնը խնդրեց Ոստիկա-
նութեան նախարարութիւնէն ազգարարել մասնա-
ւոր վարժարաններու անօրէններուն որ աշակերտ-
ներուն փայտէ հրացաններ բաժնելով զինուորա-
կան մարզանքներ կատարել չտան: — Վ. Լ. լրա-
դրի և ընկերութեան հիմնադիր Վահտէթի երէկ
գատապարտուեցաւ Պատերազմական Ատեանին
կողմէ: Ընկերութեան զլխաւոր անդամներէն Հա-
ճի Հազըր պէյ և Էօմէր Զիաէտտին էֆ. ցկեանս
երեքշաբթիութեան գատապարտուեցան, Իսմայիլ
Հազըր էֆ. եօթը տարուան և Թէվֆիկ էֆ. հինգ
տարուան աքսորի: — Ի յիշատակ նաւային վեր-
ջին հանդէսին, չքաղքամ մը պիտի պատրաստուի
և պիտի բաժնուի հանդէսին ներկայ եղող նախա-
րաներուն, երեսփոխաններուն, ծերակուտական-
ներուն և սպաններուն: — Թղթատարական և հե-
ռագրական վերատեսչութիւնը ծրագիր մը ներկա-
յացուց նախարարաց Խորհրդին Պոլսոյ մէջ հաս-
տատուելիք հեռաձայնին համար: Որոշուած է հե-
ռաձայն հաստատել նաեւ Սէլանիկի, Իզմիրի, Պէյ-
րութի, Դամասկոսի, Պրուսայի, Էտիքէի, Մա-
նասթըրի, Սկիւպի և Պաղտատի մէջ: Կ. պոլսոյ
տարեկան բաժնեգինը պիտի ըլլայ 12 ոսկի: —
Հարիւր հազար ոսկի պիտի յատկացուի նաւային
զինուորական բարձրագոյն վարժարանին, նաեւ
ծովային զինուորներուն թիւը պիտի աւելնայ: —

Կ. պոլսոյ քաղաքապետութիւնը մէկ միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը պիտի ընէ Տէօյչ Պանքէն քաղաքին բարեգործութեանը համար : — Եւրոպացիներէ կազմուած յանձնաժողով մը պիտի պաշտօնավարէ Եւրոպական նախարարութեան մէջ , որ այս առթիւ ամսական 780 ոսկիի վարկ մը կը խնդրէ Խորհրդարանէն : — Մաքսային և թղթատարական վարչութիւնները այսուհետեւ Եւրոպական նախարարութեան իրաւասութեան տակ պիտի ըլլան : — Եւթէնի Իմամ Եանհայի կողմէ Նասըր փաշա մայրաքաղաքս եկաւ Կայսեր դահակալութիւնը չնորհաւորելու համար : — Կիրակի Ամերիկեան Ազգ. տօնին առիթով Ամերիկեան դեսպանատան մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն տրուեցաւ : — Սըվազի նախորդ կուսակալ Հաճի Աքրիֆ փաշա կնքեց իր մահկանացուն : Հանգուցեալը իւրեւ արգարասէր և հաւատարիմ կուսակալ մեծ լաց մը կը թողու Օսմ. պետական անձնաւորութեանց շարքին մէջ : — Մայրաքաղաքիս Պարսիկները Շահին պատկերը իրենց պատերէն վար առնելով ջախջախեցին ու նետեցին և անոր տեղը դրին Սաթթար Խանի լուսանկարը : — Եւրոպական պաշտօնատուներէն ֆալսեթները վտարուեցան և հոն երթեակողներ այլևս պարտական չեն 10ական փարա տալ : — Եւրոպական նախարարը կը խորհի տէրութեան բոլոր տուրքերուն դանձումը յանձնել Հանր. Պարտուց Վարչութեան , որ իր միւս տուրքերուն հետ դանձէ և յանձնէ Օսմ. դրամատան : — Նկատելով որ Սէլիմիյէ զօրանոցը յետադիմականներու կեդրոն եղած է , Պատերազմական Ատեան մը կազմուեցաւ նոյն զօրանոցին մէջ : — Ատանայի քննիչ յանձնախումբին նորընտիր անդամ Երեսիտխան Բարասօ էֆ. դէպի Ատանա ուղեւորեցաւ : — Սիւսսուլցաւ յայտնելով Պոլսոյ և Պրուսայի մէջ անցադիր պահանջուելուն դէմ , ըսած է «Արդեօք պէտք պիտի ըլլայ մահարձան մըն ալ կանգնել նոյն ինքն Ազատութեան համար» : — Բոլքէ ԿՕ-բէն նպաստաւոր յօդուածով մը շատ ցաւ կը յայտնէ Հայոց գաղթականութեան մասին և կը թելադրէ կառավարութեան որ այս գաղթականութեան պատճառները վերցնէ . ապա թէ ոչ , կ'ըսէ , եթէ Հայերը հեռանան Թուրքիայէ , դժուար պիտի ըլլայ երկրին վերածնունդը : — Եւրոպէն 1,000 ոսկիի հնչուն դրամ և պանքսթ դանուեցաւ ու զրկուեցաւ Շէվրէթ փաշային : — Սլավլըգի մետրապոլիտը Ֆէնէրի Պատրիարքարանին նամակ մը ուղղելով դանդատած է Պատերազմական Ատեանին դէմ , որ զինք հարցաքննած էր և երեք ժամու չափ բանտարկած էր :

Նահանգներ . Հալէպէ Լա Թէ-րէի կը գրուի թէ Ներքին գործերու նախարարին հրամանով պատերազմական վիճակ հրատարակուեցաւ Անտիօքի , Պէլանի և Իսկէնտէրունի մէջ : — Որովհետեւ Ատանայի կոտորածը կազմակերպողները տակաւին եւրեան հանուած չեն , կ'ըսէ Թալէ Կ. պոլսոյ թղթականիցը , տեղւոյն Պատերազմական Ատեանին դէմ Հայերուն և շատ մը Եւրոպացիներու մէջ աննպաստ կարծիք մը գոյացած է : «Կը փափաքինք որ ,» կ'աւելցնէ թղթականիցը , «ամոնց կարծիքը հաստատութիւն չդառնէ , հակառակ պարագային՝ նոր խոտովութիւններ հաւանական կ'երեւան» : — Հալէպի պահեստի զօրաբաժնին հրամանատարը պաշտօնանկ եղաւ Պատերազմական նախարարին հրամանով և հրաման ստացաւ Դամասկոս երթալ : — Էտիրնէէ Յնս. ՉՁ թուականով կը գրուի թէ ամէն օր Յունաց տունները կը խուզարկուին ոստիկանութեան կողմէ : — Ապտիւ Համիտ Ալաթինի ամարանոցի պարտէզին մէջ պոյոյտ ընելէ առաջ պարտաւոր էր իմացնել պահակ սպային : Վերջերս առանց արտօնութիւն առնելու պարտէզ իջաւ , ուստի պահակներուն թիւին վրայ 40 հոգի ևս աւելցան : — Պէյրութի Պատերազմական Ատեանին որոշումով ձերբակալուեցան տեղւոյն կառավարիչը , նախը , Իտարէ Մէճլիսիի և Նախագատ Ատեանի անդամներէն երկերկու հոգի : — Սէլանիկէ Փոլիէնէ Բոլքէֆուսիի գրուած է թէ զինուորական պատրաստութիւնները փութով առաջ կը տարուին : Զինուորական յանձնախումբ մը , որուն նախագահն է Ճավիտ փաշա , Եանհա և Փրէվէշա ուղեւորեր է ամրութիւններ շինել տալու համար նոյն տեղերը , Մահմուտ Շէվրէթ փաշա յանձնարարեր է Գ. զօրաբանակի հրամանատարին թնդանօթածիղներու երկու զօրազուններ զրկել Եպիրոսի սահմանադրութիւնը : Ալէֆ շոքենաւը 600 սնտուկ ռազմանիւթ տարեր է Սէլանիկ : Արադահարուած թնդանօթներու մարտկոց մը հաստատուած է Դարապրունի հրուանդանին վրայ , որ Սէլանիկի ծովածոցը կը փակէ : — Պէլկրատէ կը հեռագրուի Թաի . «Սկիւպէ առնուած հեռագիրներու նայելով , Ճավիտ փաշա կը պատրաստուի նորէն սկսիլ զինուորական գործողութիւններու , զորոնք դադարեցուցած էր Կ.պոլսէ տրուած հրամաններու վրայ : Կը կարծուի թէ Ճավիտ փաշա լուրջ ընդդիմութեան պիտի չհանդիպի և թէ Արնավուանները զիւրաւ հնազանդութիւն պիտի յայտնեն դէթ առերեւոյթս : — Էտիրնէի մէջ զինուորական ատեանին կողմէ իբրեւ ապստամբ մահուան դատապարտուած հինգ յիսնապետ և երկու զինուոր կախաղան հան-

ուեցան : — Ենէն Ղաղէլու կ'իմանայ թէ Հելլէն հրո-
տախումբերը գործի ձեռնարկած են Էտիրնէի և
Էլատնայի չըջակաները : Ասոնք 25—30 հոգիէ և
մեծ մասամբ Յոյն նաւագներէ կը բաղկանան : Տե-
ղական կառավարութիւնը այդ խումբերը նուա-
ճելու միջոցներ ձեռք առած է : — Վանայ նահան-
գին մէքթուպճի անուանուեցաւ Մուսուլի մէք-
թուպճի Ահմէտ Միւնիր պէյ : — Էրզրումի նախ-
կին կուսակալ Ապտ-իւլ-Վէհապ փաշա , կ'ըսէ Սա-
պահ , օրինական հետապնդումի պիտի ենթարկուի ,
վասն զի իր պաշտօնավարութեան միջոցին զըր-
կանքներ ու բռնաբարութիւններ գործած է : —
Միտիլի մէջ Յունական երկու ընկերութիւններ
ջնջուեցան կառավարութեան հրամանով : — Տէր-
սիմի ըմբոստ ցեղերը կը կողոպտեն Արաբկիրի
գիւղերը : Զինուորական միջոցներ ձեռք առնուած
են : — Ատանայի կուսակալը կ'ըսէ թէ մինչեւ
հիմա 250 անցագիր տրուած են Հայերու Կ. պոլիս ,
Իզմիր , Պէյրութ և Կիպրոս երթալու համար :
Իբր 200 անձեր ալ անցագիր կ'ուզեն : Անցագիր
առնողներէն ոմանք Եգիպտոս կամ Ամերիկա կ'ու-
ղեւորին փոխանակ իրենց անցագրին մէջ նշա-
նակուած վայրերն երթալու : Կուսակալը իր հե-
ռադրով կ'ըսէ թէ խառն քննիչ մարմինն կարծիքով
հարկ է 100,000 կամ 150,000 ոսկւոյ գումար մը
դրկել ընդհանուր պէտքերը գոհացնելու և բնակա-
րաններու շինութեան համար : — Ատանայի գին-
ուորական ատեանին միանալու համար Դատական
նախարարութեան կարգած պաշտօնեաներն են
Սըվազի դատական քննիչի նախորդ օգնական Գրի-
գոր էֆ. , Տուրաճի ընդհ. դատախազի նախորդ
օգնական Աբիկեան Արամ էֆ. , Սէլէֆքէի ընդհ.
դատախազի նախորդ օգնական Էլիաս էֆ. և
դատական պաշտօնեաներէն Սըրբի պէյ : —
Օսմանէի Լոյս կ'ըսէ թէ նախկին վարչութեան
պատկանողներէն Պատրումի բանտը գտնուածները
փախչիլ փորձեր են , սակայն հետապնդուեր և մէկ
քանին վիրաւորուեր և ամէնն ալ ձերբակալուեր
են : — Լսուելով որ ծովասպատակ նաւեր կը գին-
ուին Յունաստանի մէջ՝ զէնքեր և ռազմախիթ
բաշխելու համար Եգէական ծովուն եզերքը և Ար-
ֆիպեղագոսի մէջ , Օսմ. կառավարութիւնը որոշեր
է ծովառմախաւեր զրկել այդ ծովասպատակները
հետապնդելու համար : — Մլաճապուի կը գրուի Է-
տիրնէի թէ Էթնիքի Էթէրիայի վեց անդամներ ,
մինչ իրենցմէ մէկուն տունը հաւաքուած էին
թուրքիա զէնք մտցնելու միջոցներուն վրայ խոր-
հըրդակցելու համար , հետապնդուեր և ձերբակալ-
ուեր են : Քաղաքին մէջ գրաւուեր են Յունարէն

լեզուով շատ բուն յայտարարութիւններ , որոնք
Յոյն ժողովուրդը ապստամբութեան կը գրգռէին :
— Ատանայի մէջ մէկ քանի տեղեր ապստամած
Հայեր ձերբակալուեցան և բանտարկուեցան : —
Քղիէ գրուած է Կարին հրատարակուող Յաւաշ
թիւն թէ կուսակալութեան պահանջումին վրայ Կա-
րին տարուեցան տեղւոյն թուրք երեւելիներէն Տի-
պապազատէ Մուսթաֆա , Միւֆթի Ապտ իւլ Վէհապ ,
Իմամ Մէհմէտ և Նէճիպ էֆ.ները իբրև մեղադրեալ-
ներ : Ասոնք կ'ամբաստանուին թէ , Ա. Վոլքան
ընկերութիւն կուսակցութիւն մը կազմած են :
Բ. Տէփոյէն բռնի զէնք վերցնելով թուրք խու-
ժանին բաժնած և Հայերը կոտորելու ձեռնարկ
փորձած են : Գ. Սուտ յայտարարութիւն ըրած են
թէ «Մուշէ 500 ֆէտախներ լեցուած են վանքը ,
թուրքերը կոտորելու համար ,» սա նպատակով որ
ժողովուրդին մէջ կոտորած յառաջ դայ : — Մարաշի
կառավարիչը , նախն ու Իտաքէի ժողովէն երկու
անգամ դատի ենթարկուած են : — Իբրև քննիչ
Ատանա զրկուած Յարութիւն էֆ. Մոստիչեան
հրաւիրուած է Հիւսէյին Հիլմի փաշայէ Կ. պոլիս
ներկայանալ և յայտնել իր քննութեանց արդիւնքը ,
Մոստիչեան էֆ. ի քննութիւնը ևս կը համապա-
տասխանեն Պապիկեան էֆ. ի յայտարարութեանց :
— Մուշէ առնուած տեղեկութեանց նայելով կա-
տարեալ անդորրութիւն կը տիրէ տեղւոյն մէջ ,
կ'ըսէ Ենէն Ղաղէլու : — Պուլկարական աղբիւրէ կը
ծանուցուի թէ 1908ին Մակեդոնիոյ մէջ 51 Պուլ-
կար սպաննուած են , և ոճրագործներուն հարիւ-
րին 60ը Յոյն ու հարիւրին 10ը Սերպ ազգէ են :
Այս տարուան Ապրիլ և Մայիս ամիսներուն մէջ
20 Պուլկար սպաննուած են , ամէնն ալ Յոյնե-
րուն կողմէ : Սպաննուածներն են ուսուցիչ , քա-
հանայ և ազնուական : — Անցեալ հինգշաբթի , Յու-
24 , Տրամայի Յոյն մետրապոլիտը ընդ հսկողու-
թեամբ Կ. պոլիս բերուեցաւ : — Մուշի կառավարչի
օգնական Կարապետ էֆ. Երզնկայի կառավարչի
օգնական անուանուեցաւ , և Մուշի մէջ անոր յա-
ջորդեց Գըրգըլիսէի կառավարչի նախորդ օգնա-
կան Խրիսթաքի էֆ. : Մանասթըրի դատական քննիչ
Յարութիւն էֆ. Մոստիչեան , որ Ատանա կը գրա-
նուի , Սէլանիկի դատական քննիչ կարգուեցաւ ,
և իրեն յաջորդեց Սըվազի վերաքննիչ ատեանի
ընդհ. դատախազ Արթիւր էֆ. Մաղաբեան :

Հայ Ժող. Վեհ. Հայրապետը 300 Բուպլ զրկած
է Ատանայի արկածեալներուն համար : — Յունաց
Պատրիարքը ուրբաթ փոխադարձաբար այցելեց
Հայոց Պատրիարքարանը Դուրեան Սրբազան արժա-
նավայել պատուով և ընդունելութիւնով մեծարեց

Նորին Սրբազնութիւնը և շատ սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցան երկու Պատրիարքները : — Ռուսական և Անգղիական դեսպանատուներուն առաջին թարգմանները հինգշաբթի այցելեցին Պատրիարք Հօր և երկար տեսակցութիւն մը ունեցան : — Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Խորհրդարանի նախագահին և Վարչապետին ուղղած գիրերով բողոքած է Ատանայի մէջ կատարուած քննութիւններուն դէմ, յորում ամէն միջոցի պիտի կը դրուի զընկալուելի Հայերը իբրեւ ապստամբ : — Լաուդիէի (Հաղպէ) տեսուչ վարդապետը գրով մը առաջարկած է որքանոց մը բանալ տեղւոյն հոգեւոր մէջ, ուր կարելի է 70—80 որդ պահել : Առաջարկուած է նաեւ որքանոց մը բանալ Կիւրոսի վանքին մէջ որուն համար զիւրում եղած է Նպաստ. յանձնախումբի նախագահ Մր. Փիթի և հարցուած է թէ քանի որդ կրնայ պատասխարուիլ նոյն վանքին մէջ : Մր. Բիթ և Գարսեան էֆ. Ներքին դործոց նախարարին զիմելով խնդրեցին որ ձեռնէն առաջ փոյթ տարուի տուներուն շինութեան : Նախարարը հաւատարմեց թէ պիտի առաջարկուի Խորհրդարանին 100,000 ոսկի խնդրել Ատանայի տուներու շինութեան համար : — Ատանայի կոտորածին պատճառով ապահովագրուած տուներու և կեանքերու դրամական կորուստը 800,000 ոսկի կը հասնի : Ապահովագրական ընկերութիւնները կը մերժեն վճարել այս գումարը : Ազգ. Պատր. և Նպաստ. Յանձնաժողովը կ'աշխատին դանձել և հակառակ պարագային դատարանի դիմել : — Պատրիարքարանը հեռագրեց Ատանա որ դուրս որդ չհանուի և միջազգային յանձնաժողովէն 300 ոսկի գանձուի : — Պատրիարքարանին կողմէ տեղեկագրուած է Ներքին դործոց նախարարութեան թէ Էլմալի (Գոնիա) մէջ Հայերը և Յայները Իտալիի ժողովներու մէջ չեն ընդունուիր, նախարարը հրահանգ տուեր է Գոնիայի կուսակալին ընդունուած սովորութեան համեմատ չարժիլ : — Յակոբ էֆ. Պապիկեան, որ Խորհրդարանին կողմէն իբրեւ քննիչ Ատանա գացած էր, վերադարձաւ և իր ձեռքը վաւերացրեց իր օրոյցով կ'ապացուցանէ թէ Հայերն երբեք խռովարարական ձեռնարկի մէջ դանդաղ չեն, այլ թուրքերու կողմէ Հայերու վրայ սուտ զրպարտութիւններ եղած են և յարաբերութիւնը ձգտած են ու կոտորած յառաջ եկած է : Մուշի երեսփոխան Գեղամ էֆ. Մուշի մէջ ղինուորական տուրքին խափու գանձման դէմ բողոքած էր Խորհրդարանին մէջ Վարչապետին և վերջապէս Եւլաւական նախարարին որ յայտարարած է թէ գանձումը արդէն վաղուց կը չարու-

նակուի և ինք չկրնար պատասխան մը տալ մին որ Խորհրդարանը վերջնական որոշում մը չտա : — Արճէշի Առաջն. փոխարորդ Տ. Եղիշէ Վրդ. Օ Խորհրդարանին բողոքագիրը մը ուղղելով կը գրատի թէ 200 ոսկի արժէքով հողեր ծախուած 7-800 դահի, ղինուորական յետնալ տուրք գանձելու համար, և հիմա փոխարէնը վճարել կ'առաջարկուի լայց հողերը ետ չեն վերադարձուլ առարկելով թէ Իրաքէ ելած է : — Գարափուն և Մարաշի մէջ ալ Հայեր բանտարկուած են : Մուշի Փիոնը գիւղացի Միսաք Յարութիւնե սպաննուած է Մուլան Տէրվիշ անուն Քուրդէ : Կորի կառավարութիւնը ոճրագործը անպարտ արձկած է : Վանի մէջ, Խաչանի կողմերը, եթէ Հայ սպանող Քուրդ ոճրագործներ անպարտ արձակուած հորցաքննիչ ատեանին կողմէ : — Ատանայի կ'զիւղերու Հայ մուսթարները հեռագրով Վարչատնի ղիմելով յայտարարած են թէ կոտորածներու ջոցին այրուած իրենց երկրագործական գործիքն և շէնքերու արժէքը 380,000 դահ. գնահատուած թէ ցարդ ունէ կարգադրութիւն չէ եղած, և թէ մարու սնասունները պիտի փճանան գուլիք ձեռք մէջ : — Սղբուրի Առաջնորդը բողոքագրով մը յայտած է թէ ղինուորական տուրքերը կը հաւաքու ճիշդ բնականութեան ատենուան խստութեամբ Պիթիսէ և Խարբերդէ ևս նմանօրինակ բողոք եկած են : — Կիլիկիոյ և Հայէպի Հայերը մեծ բամուլութեամբ կը գաղթեն : Տեղական իշխանութիւն կը խորհին ալ ևս անցագիր չտալ : — Վանայ Քաղ. Ժողովի ատենապետ Նշան էֆ. Գալճեան յաւարձակի ձերբակալուած է իբրեւ հանրութեան խաղաղութիւնը վրդովող : Եւփէր փաշա ճնշում բանեցնէ դատարանին վրայ որ Նշան էֆ.ի պատէնութիւն չտայ ինքզինքն արդարացնելու : — Հանրածանօթ աւաղակապետ Կրովցի Շաքիր ձերբակուած է չորհրդա Շատախի Հայ գայմադամ Նիկղոս էֆ.ի հետապնդութեան : — Անտիոքի Պատրիարքական Ատեանը ջարդուածներուն կիները ալ ողջ մնացողները կը կանչէ հարցաքննելու : Տեղւոյն խղճամիտ թուրքերն ալ ցաւ յայտնելով ձմարտութիւնը կը պատմեն : — Տիգրանակերտի Օսմ. Բոմբիթէն Հայ երեւելիներու հետ բանակցութիւններ կը կատարէ երկու ցեղերու մէջ տեղ հաւրաշխութիւն հաստատելու համար : — Քէմա Բաղաթիճ գիւղի աղքատ բնակիչները 5 ոսկի, Գվալայի նպաստահաւաք յանձնաժողովը 27,114 դահանգանակած են, և Ամերիկայի Ուէսթ Փուլմ մէջ 100 տուար հանգանակուած է ի նպաստ Կիլիոյ, և Կարինէ 275 ոսկի և 1,000 կտոր հանդերկուած է Պատրիարքարան :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՐԱՆԻ Ա. ՏԱԿՈՐ ՊՅՈՒՆԵՐ

Ֆինանսըլար երգուշու, Ամերիկան իման

Գ. ՊԱՂՏԱՍՈՐԵԱՆ

«ԱՒԵՏԱՐԵՐ»

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՎԵՄԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Մայիս 3—Յունիս 30

Գափաղայայ 3.49 Օսմ. ոսկի, կէսը Խնուսի
և կէսը Ստանայի համար, Պիլէճիկի Աւետ.
Եկեղեցին՝ Ստանայի համար 40, Պոյաճեան
(Տիարպէթի), 50, Վէլլի Բէօրիւի Եկեղե-
ցին, Արևելեան Թուրքիոյ Հայ սովետներու
համար Սր. Կէչէլի ձեռքով 7, Իւրքիւսի Աւետ.
Եկեղեցին 92, Ընդամենը 74.44 Օսմ. ոսկի:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՔԱՐՏ
ԾԱԽՈՂՆԵՐՈՒՆ

Միազոյն թէ բազմազոյն պեղեցիկ դէմ-
քերու, ծաղիկներու, տեսարաններու, ևն.
պատկեր կրող զանազան տեսակի և զանազան
դնով 4,000 քարա կը գրկուի մէկ ոսկինոց
թղթատարական չէքի մը (մանտափութ) փո-
խարէն, 100 քարա իրրեւ նմոյ՝ մէկ դահնոց
20 թղթագրողի փոխարէն: Թղթատարի
ծախքը մեր վրայ:

Հասցէ:

Etablissement Horticole de Thérapia,
Cons/ple. 3-5

ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՀԱՄԱԿԱՐԳ

Թէյի մեծ վաճառատուն, Կ. Պոլիս, ձեւալ պէյ
խանին սակ:

Վաճառատունիս թէյերը ուղարկի կը ներմուծ-
ուին Չինաստանէ, Սէյլանէ, Հնդկաստանէ, Ճա-
վայէ և Ճարսնէ:

Ամենէն դժուարահամներն իսկ կրնանք զոնա-
ցրեմք մեր թէյերու թարմութեամբ, հոտովն ու
համովը: Մանուսանոց փնտռեցէր խառնուրդներն,
որ կը ծախենք մեծ ու փոքր քանակութեամբ և
ամենէն նպատաստւոր գլխերով: Չեր հիւրերուն փո-
խանակ ֆետակար սկիւղի ըմպելի հրաձգներու,
մեծարեցէր զանոնք օգտակար թէյերով:

Ուշադրութիւն մտրտային: 37-52

Կ. Եւֆրատէան Ե. Խաչուէան

Իւսկիւսարի Հայ-Աւետարանական ժողովրդա-
յին երկսեռ դպրոցին համար կ'ուղուի փորձառու
փարժուհի մը, որ գիտնայ Հայերէն և Անգլիերէն
լեզուները նաեւ նախակրթարանի մը անհրաժեշտ
ուսուցիչները: Պայմաններու համար գիմնը Պայպըլ
Հաւոյ թիւ 16 Սամուէլ էֆ. Յարութիւնեանի:

ԿԱՐԵԻՈՐ

ԳՐՊԱՆԻ

ՀԱՅՆԵՐԷՆ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ

Շատեր կը փափաքին փոքր զիրքով ևւս հրա-
տարակուսած տեսնել Հայերէն հոգեւոր նոր երգա-
րանը, որ 424 երգ կը պարունակէ և որու երգե-
րէն շատեր, ինչպէս յայտնի է, բոլորովին նոր
են: Գրպանի այս հրատարակութենէն, որու գինը
5 դահ. պիտի ըլլայ, գինը ուշոգ անհատներ, եկե-
ղեցիներ և ընկերութիւններ կը հաճին արդեօք
անփշապէս գրել մեզի և ըսել թէ քանի՜ օրինակ
պիտի ապսպրեն, վճարելու պայմանով երբ զիրքը
պատրաստ ըլլայ: Եթէ ապսպրանքներու համա-
գումարը գոհացուցիչ կամ քաջալերական ըլլայ,
գործի պիտի ձեռնարկուի անմիջապէս, և զիրքը
հրատարակ պիտի հանուի աշնան սկիզբները:

Ճորճ Ֆ. Հէրէ+

ԱՓՕՍԹՈՒԲ ԻՆՍՔԻԹԻԹ, ԳՕՆԵԱ

(ՃԼՆԱՆՆԱՆ ԳՕԼԷՃ)

Հաստատութիւնս կէս նպատակի ունենայով
դոլճական ծրագրով մը բարձր և միանգամայն
գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝
մասնագէտ դասաւանդներու միջոցաւ կ'աւանդէ
Անգլիերէն, Հայերէն, Օսմաներէն, Փրանսերէն և
Յունարէն (Յոյն աշակերաններու համար) լեզուները,
ինչպէս նաեւ բնական, բնապատմական, փիլիսո-
փայական, իրաւագիտական, վաճառականական,
ևայն գիտութիւնները:

Մեծ խնամք կը անի աշակերտներուն բարո-
յական մաքրութեան և ֆիզիքական առողջութեան:
Ունի համալսարանական բժիշկ մը որ կը դասաւանդէ
առողջապահական և բնական գիտութիւններ, և
ձրիապէս կը դարձանէ հիւանդացոյց ուսանողները:
Գիւերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի
որուն 7 ոսկին վճարելի է: Եւ մնացեալը Ս.
Ծնունդին, Ս. Ուաշիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ-
տեմբ. 3/16ին: Մանրամասն տեղեկութեանց համար գի-
մնի առ անօրէն Վեր. Տօքթ. Ա. Յ. Հայկազեան,
Գօնեա: 4-10

ԱՂԶԱՆՅ ԱՄԵՐԻԿ. ԲԱՐՁՐ. ՎԱՐՃԱՐԱՆ

ԹԱԼԱՍ

Թալասի զիրքը ծովուն մակերեսէն 4,000 ոտը
բարձր է: Վարժարանս Թալասի լաւագոյն զիրքին
վրայ կառուցուած ըլլալով՝ օդն ու ջուրը յայտ
առողջարար են: Վարժարանիս նպատակն է
կրթեալ տանտիկիներն և դաստիարակութեան
գործին լուրջ օժանդակներ պատրաստել: Աղ-
ջկանոց մատուցական և բարոյական դարգացման
յաւ հոգ կը տարուի: Կ'աւանդուին Անգլիերէն,
Հայերէն, Յունարէն (Յոյներու համար) և Թուր-
քերէն լեզուներ, այլ և այլ պիտանի գիտութիւն-
ներ և երաժշտութիւն: Հայերէնի դասընթացքը
Ատաբաղարի Հայուհեայ Վարժարանին դասըն-
թացքի աստիճանին բարձրացած է: Վարժարանիս
յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպ. 8ին (Ը. Ե.):
Մանրամասն տեղեկութեանց համար գիմնը Տնօրէ-
նուհի Միս Ս. Ն. Լակրիճի, Թալաս: 2-5